

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

**FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY**

**OHLÉDNUTÍ ZA OCHOTNICKÝM DIVADLEM V OBCI
BUDĚTICE NA SUŠICKU**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Štěchová

Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 27. března 2019

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Moje poděkování patří především všem těm, kteří mi ochotně předávali své vzpomínky. Ráda bych také poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce, PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc., za odborné vedení, jež bylo podpořeno nesmírnou trpělivostí, vstřícným přístupem a cennými radami.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

Úvod	1
1 ZROD A HISTORIE SOUBORŮ	3
1.1 PRVNÍ NALEZENÉ ZMÍNKY	3
1.2 LÉTA ZAZNAMENANÁ V PAMĚTNÍKU HER. ČINNOSTI DIVADEL. OCHOTNÍKŮ V BUDĚTICÍCH.....	5
1.2.1 Založení prvního spolku	6
1.2.2 První veřejná vystupování	6
1.2.3 Zakoupení jeviště.....	7
1.2.4 Hraje se U Šafandů.....	7
1.2.5 Spolek podporuje další činnost v obci	8
1.3 PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA	8
1.4 MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ.....	9
1.4.1 Založení druhého spolku „Probuzení“	9
1.5 DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA.....	12
1.6 POVÁLEČNÁ DOBA	14
1.7 UKONČENÍ ČINNOSTI SPOLKU V ROCE 1962	17
1.8 NÁVRATY K DIVADLU PO UKONČENÍ ČINNOSTI SPOLKU	18
2 DALŠÍ SPOLKOVÁ ČINNOST V OBCI A V OKOLÍ.....	19
2.1 SBOR DOBROVOLNÝCH HASIČŮ	19
2.2 PĚVECKÝ KROUŽEK	20
2.3 KATOLICKÁ BESEDA	20
2.4 TĚLOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL	21
2.5 DALŠÍ SPOLKY	21
2.6 OSTATNÍ OCHOTNICKÉ SPOLKY V OKOLÍ.....	21
2.6.1 Již neaktivní spolky	21
2.6.2 Stále aktivní spolky	22
3 REPERTOÁR A OSOBNOSTI	26
3.1 REPERTOÁR	26
3.2 OSOBNOSTI	30
3.2.1 Bláhovi	30
3.2.2 Duškovi	32
4 BUDĚTICKÉ OPONY	34
4.1 STARŠÍ DOCHOVANÁ OPONA	34
4.2 MLADŠÍ DOCHOVANÁ OPONA	34
5 SOUČASNOST	36
5.1 OSLAVY „OSMIČKOVÝCH ROKŮ“ V BUDĚTICÍCH	36
5.2 VÝSTAVA VĚNOVANÁ SPOLKOVÉ ČINNOSTI A HISTORII OBCE BUDĚTICE	36
5.3 ZAZNAMENÁVÁNÍ BUDĚTICKÉHO OCHOTNICKÉHO SPOLKU DO DATABÁZE ČESKÉHO AMATÉRSKÉHO DIVADLA	37
ZÁVĚR.....	39
RESUMÉ	40
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	41
SEZNAM PŘÍLOH	I
SEZNAM OBRÁZKŮ	II

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je činnost ochotnického divadla v obci Budějice na Sušicku. (Divadelní spolky byly v Budějicích aktivní od roku 1898 do roku 1962.) Takové téma jsem se rozhodla zpracovat hlavně z toho důvodu, abych rozšířila povědomí budějických občanů o historii obce, kde společně žijeme, a o činnosti a zápalu našich předků.

V práci jsem se věnovala zejména historii ochotnických souborů, jejich osobnostem a repertoáru. V neposlední řadě jsem také krátce představila ostatní kulturní aktivity v obci i v regionu, protože i ty měly na budějické ochotníky jistý vliv. Dalším cílem je také upozornit na události, které v dnešní době činnost spolků připomínají.

Ráda bych zanechala písemně doložený odkaz o tom, že se divadlo v obci hrálo. Text práce bude použitý jako součást výstavy uspořádané na obecním úřadě při příležitosti oslav „osmičkových roků“ v Budějicích.

Práce je rozdělena do několika částí. Dokládám v ní fakta o veškerém divadelním spolkovém životě v obci. Působily zde dva hlavní spolky, jejichž práci podle dochovaných údajů popisují.

V první části je popisován zrod a historie souborů, kapitola je dále rozdělena podle událostí, které ovlivnily život v obci i aktivitu budějických amatérských divadelníků.

Druhá část uvádí další spolkovou činnost v obci, ale i jiné ochotnické spolky v regionu, o nichž víme, že s budějickými ochotníky spolupracovaly, nebo že jim byly jistou inspirací.

Následující kapitola popisuje repertoár a největší osobnosti ochotnického divadla v Budějicích. Osobnostmi jsou v tomto případě lidé, kteří se o chod spolku „Probuzení“ po roce 1926 nejvíce zasloužili – byli dobrými herci, režiséry nebo jednateli spolku.

V pořadí pátá část se zabývá dvěma budějickými oponami, jež jsou dochované a téměř bez poničení vystavené.

Poslední segment práce nese informace o odkazu divadelního konání do současnosti a o dnešním kulturním dění, pomocí kterého jsou ochotníci připomínáni.

Informace k této práci jsou čerpány z pamětních knih – z kroniky obce Budějice a Bojanovice, z kroniky obecné školy Budějice 1940—1945, z kroniky obecné, národní

a základní školy 1878—1977. Všechny tyto zápisy jsou dostupné na www.portafontium.eu. Velice přispěly také dochované dokumenty spolku „Probuzení“, Pamětník her. činnosti divadel. ochotníků v Buděticích i nalezené plakáty. Jako důležitý zdroj uvádím hlavně také knihu Josefa Smitky z roku 2004 představující historii obce Budětice, Vlkonice, Lipové Lhoty a Bohova. V průběhu svého zkoumání jsem navštívila pamětníky, potomky pamětníků nebo příbuzné ochotníků. Rozhovory s nimi tvoří důležitou část práce. Data o ostatních spolcích působících v regionu jsem získala pomocí emailových konverzací s jejich zástupci nebo z webových stránek, jež spolky vlastní. Některé informace jsou dohledané v tehdejší i nynějším regionálním tisku.

Citace v práci uvádím v originální podobě včetně případných formulačních a gramatických nedostatků.

1 ZROD A HISTORIE SOUBORŮ

Ochotnictví bylo na Sušicku fenoménem. Hrál se snad v každé vsi. Divadlo bylo oblíbenou zábavou nejen pro samotné herce, ale i pro jejich diváky.

V Buděticích tomu nebylo jinak. Josef Smitka ve své knize *Dějiny Budětic, Vlkonic, Lipové Lhoty a Bohova* z roku 2004 zdůrazňuje, že v obci byly v jeden čas činné i dva divadelní spolky. Spolek „Jirásek“ a spolek „Probuzení“. Podle něj divadelní představení hrála i místní Katolická beseda, proto bychom mohli v jednom období oddělit v Buděticích tři aktivní soubory produkující divadelní představení. A to nepočítáme s divadlem školním...¹

1.1 PRVNÍ NALEZENÉ ZMÍNKY

Těžko hovořit o tom, kdy historie divadla v Buděticích začíná. Troufám si tvrdit, že školní divadlo se hrálo snad od samotného založení školy. Pátráme-li ale po divadle jako takovém, které již nehrály děti, musíme se v historii posunout dál.

V roce 1888 zaznamenal časopis *Svatobor* č. 8 titulek: „*Klatovští studující z Budětic a okolí pořádali 5. 8. divadelní představení ve prospěch sboru dobrovolných hasičů.*“ Dále bylo podrobněji psáno:

„Sedmero studujících z okolí Budětického uchystalo krajanům svým k neděli dne 5. t. m. ušlechtilou zábavu. Provenyt jsou dvě veselohry: Pflegrova: „Kapitola I. II. a III.“ a Nerudova: „Prodaná láska.“ Ačkoli pořadatelé byli vesměs „ochotníci – začátečníci“ přece oba kusy byly slušně sehrány, zejména prvý. V „Prodané lasce“ nejlépe pojata a provedena scéna, kde nepoetický pan Včelák (pan Kratochvíl), poeticky vyznává lásku dceři Muškově (sl. Maruška Mottlova). Příčiněním pořadatelů rozproudila se mezi přítomnými po divadle utěšená zábava. Mezi jiným vzpomenuto p. Králem také na „Ústřední matici školskou“ a to krejcarovou dražbou, jež vynesla 4 zl. 11 kr., které zaslány „Matičce“ do Prahy. Ač odpoledne bylo počasí nepříznivo, dostavilo se přece dosti pp. hosti. Čistý výtěžek věnován spolku dobrovol. hasičů v Buděticích. „Na zdar!“²

Časopis *Šumavan* č. 32 vycházející 11. srpna 1888 pak kulturní odpoledne komentoval takto:

¹ SMITKA, Josef. *Dějiny Budětic, Vlkonic, Lipové Lhoty a Bohova*. Klatovy: Arkáda, 2004.

² Sedmero studujících, *Svatobor* 8, 1888, č. 8, 11. 8., s. 75.

„V neděli dne 4. srpna 1888 uspořádali studující Klatovští z Budětic a okolí divadelní představení ve prospěch sboru dobrovolných hasičů, jehož čistý výnos obnášel 15 zl. 35 kr. Vybrali sobě dvě veselohry ze života a sice: „Kapitola I., II. a III.“ od G. Pflagra-Moravského a „Prodaná láska“ od J. Nerudy. Již hned brzo odpoledne dostavili se ct. pp. učitelové a slečny učitelky z dosti dalekých Nezamyslic, Dobruška a Čejkov, kteří nedali se odstrašiti vystupujícími mraky. Vůbec očekávala se návštěva z okolí velmi velká. Ale před samým večerem dostavil se nám tyto žně již velmi nemilý déšť, který měl za následek, že mnoho nám milých a toužebně očekávaných hostů z okolí se nedostavilo. Ani ten déšť však nezdržel některé uvědomělé našince ze sousedního nám města Rábí, jako p. Kovářika, nájemce panského dvora s celou rodinou, oblíbeného p. poštmistra a jiné, tak že návštěva byla velmi slušná. Bohužel, musím-li podotknouti, že tato vybraná společnost skládala se ponejvíce z hostů cizích, neboť domácích se jen velmi málo účastnilo, což skutečně pro naši pokročilou obec není nic chvalitebného, zvláště když někteří byli ještě proti tomu, jak již to na těch dědinách s tím mnoho rozumem bývá! Ba docela mohlo by se to nazvati nějakým kocourkovským kouskem, jako se stalo v jednom okresním moravském městě, kde slavná městská rada zdražila litr piva o celé 4 kr. pro obecní pokladnu na vystavení školy. Pan měšťanosta byv interpellován, že jest to trochu mnoho, nechal se slyšeti, že prý domácí sousedé pivo nepijí, a úředníci jakož i cizí ať platí. Jako by ten náš rozvíjející se sbor byl pro okolí a ne pro obec ponejvíce naší! A to má býti, vy uvědoměte sousedé, podpora k vzrušení mysli našeho bujarého sboru? – Provedení samo bylo velmi uspokojivé, neboť pp. studující s účinkujícími domácími dámami měli vše pilně nastudováno a promyšleno, a bylo viděti, že p. ředitel zábavy, p. stud. Král, jest pravým synem jakož i zbožňovatelem Thalie a Musy, začož se jim hojně odměny se strany obecní dostalo. – Po divadle byla taneční zábava; holdovano pilně tanci, a pp. studující dokázali, že nejenom na podiu divadelním, ale i na podlaze tanečního sálu, jakož i ve společenském životě jsou mistři. Mezi odpočinkem využítkoval p. Král se stud. p. Kratochvílem příhodného okamžiku, a vysvětliv účel „ústřední matice školské“ jadrnými slovy, vylicitoval pro tento účel perníkového panáka za 4 zl. 11 kr., kterýžto obnos na patřičné místo zaslán byl. Všecko má však svůj konec, a vlastně ta krátká noc byla toho příčinou, že se nám bylo loučiti za svitu ranního slunce s milými přespolečními hosty. Zažili jsme večer krásný, a ten úplně městský nátěr a nálada celé venkovské zábavy utkví nám všem dlouho v paměti; vy pak, kteří jste se pro svoje strannictví nedostavili, litujte toho, že jste si tak krásnou a lacinou

zábavu upláchnouti nechali. Děkujeme, hlavně sbor hasičský, pp. hostům přespolním za návštěvu a vůbec všem, kteří jakýmkoli způsobem a jmenovanému účeli přispěli, vzdáváme vroucí díky s tou myšlénkou, abychom se opět brzo shledali k obapolnému podporování a vzpružení mysle pro obec, vlast a národ.“³

To celé musíme považovat za dochovanou zmínku o tom, že myšlenky o divadle byly v hlavách občanů již před samotným založením spolku. Dovolila jsem si tento článek citovat celý, protože jeho znění považuji za krásnou vzpomínku na průběh celé akce.

1.2 LÉTA ZAZNAMENANÁ V PAMĚTNÍKU HER. ČINNOSTI DIVADEL. OCHOTNÍKŮ V BUDĚTICÍCH

I snaha studujících z Budětic mohla být příčinou toho, že v roce 1898 došlo k založení divadelního souboru v obci Budětice. Dozvídáme se o tom z deníku „Pamětník her. činnosti divadel. ochotníků v Buděticích. 1898.“ Je to nepříliš objemný sešit, jenž nám líčí historii čerstvě založeného spolku. Tento zápisník obec získala od majitelů domu č. p. 35 na návsi v roce 2004, kdy připravovala výroční setkání rodáků.

Deník je psaný zábavným způsobem. Můžeme se zde dočíst veškeré informace o odehraných kusech, o obsazení, o vydání a příjmech spolku. Také je zde zaznamenán seznam členů, ale i chování publika a další obtíže a radosti ochotníků. Podepsanými autory je učitel Antonín Klee (podepsán „t.č. „režižer“ a nápověda“) a dále režisér František Hrubý. Tento zápisník je jedinou a velice důležitou dochovanou památkou na začátky ochotnictví v Buděticích. Veden je do roku 1905 a jeho stránky nejsou číslované. Rokům, které jsou v zápisníku popsány, se věnuji podrobněji v dalších kapitolách.

Konec 19. století společně se začátkem 20. století se v obci nesl v duchu rozkvětu spolkové činnosti. V roce 1890 proběhlo sčítání lidu, kdy v obci v této době žilo 502 obyvatel. Nutné je ale připočíst i číselné údaje o obydlí z míst spadajících pod Budětice: dvůr Bohov – 8, Dubovka – 9, Lipová Lhota – 125 a z vesnice Vlkonice, kterou obývalo 243 lidí.

³ Z Budětic, *Šumavan* 21, 1888, č. 32, 11. 8., s. 365.

1.2.1 ZALOŽENÍ PRVNÍHO SPOLKU

V roce 1898 se tedy na konci června ustanovil spolek pod vedením Antonína Klee. Klee byl učitel v budětické škole od roku 1890 do roku 1901 a také prvním autorem, který do zápisníku psal. V již zmíněné knize o dějinách Budětic, Vlkonic, Lipové Lhoty a Bohova je popisován přímo jako zakladatel spolku „Jirásek“. Podle dochovaného zápisníku tuto informaci můžeme potvrdit. Je podepsaný pod prvními zápisy. Není ale jisté, jestli spolek, jenž vznikl v roce 1898, se na začátku své kariéry nazýval „Jirásek“. Svůj název totiž v zápisníku ochotníci neuvedli.

Spolek měl na počátku, konkrétně v roce 1899, 17 členů.

1.2.2 PRVNÍ VEŘEJNÁ VYSTUPOVÁNÍ

První vystoupení se konalo již 22. července 1898, kdy byla pořádána Národní jednotou pošumavskou slavnostní schůze na oslavu stých narozenin Františka Palackého. Schůze se konala v hostinci U Mottlů. Večer se hrály tři jednoaktovky. Byla to hra „Svatební noc – obraz ze života“ od K. Kukly, dále fraška „Herkules“ a také fraška „73 krejcarů pana Čvančary“. K prvnímu představení měli budětičtí herci zapůjčené jeviště od ochotníků z Rabí, v záznamu je psáno, že bezplatně. Celkový výnos byl 22 zlatých, které spolek věnoval odboru Národní jednoty pošumavské. Díky nadšení samotných ochotníků i obecnstva byl ihned naplánovaný další termín pro odehrání nového představení. Hned po prázdninách byla nacvičována veselohra „Zmatek nad zmatek“, odehraná však nebyla, protože 10. září došlo k úmrtí rakouské císařovny Sissi. Z toho důvodu hejtmanství zakázalo hru zahrát.

K další ukázce začínající tvorby ochotníků došlo při silvestrovské zábavě, kterou spolek pořádal. Hrála se jednoaktovka „Vzorný vlastenec“ a podle zápisníku byli diváci s výkonem velice spokojeni. Stěžovali si konkrétně prý jen na to, jak bylo představení krátké. *„Hra se P.T. publikum líbila, stěžovalo si jen na to, že to bylo příliš kratičké. Za to bavilo se pak při hře známé smyčcové kapely budětické. Chýlilo se již hodně k ránu, kdy poslední hosté líbali basu.“*⁴ Hrál se opět v hostinci pana Vopaleckého a jeviště se dovezlo opět z Rabí. Tentokrát za poplatek 2 zl. Příjem z divadla i zábavy byl přes 11 zl., celkový výnos potom 6 zl. 89 kr.

⁴ Pamětník her. činnosti divadel. ochotníků v Buděticích. 1898.

1.2.3 ZAKOUPENÍ JEVIŠTĚ

Následující představení bylo odehráno v únoru. Ochotníci přidali na pílí a odehráli tentokrát hry dvě. Zaznamenána je návštěva diváků ze Sušice, Rabí i ze Žichovic. Autor si chválí i výtěžek z tohoto představení – vybíralo se 20 kr. na osobu a celkový příjem se vyšplhal na 24 zl. 52 kr. Zaznamenaná tabulka nám poté ukazuje, za co divadelníci ze své kasy platili. Byly to objednané knížky, pivo při zkouškách, hudební paleta, divadelní propriety, poštovné a obálky, kamaše atd. K této hře už nebyli rábštlí tak ochotní se zapůjčením jeviště, až po dlouhých prosbách režisérovi vyhověli. Proto se na následujících poradách spolek rozhodl, že zakoupí jeviště své. Předcházel tomu slib všech členů, že v hraní budou pokračovat, a tak přispívat k jeho splacení. Antonín Klee poté objednal jeviště u svého přítele Jana Molíka, malíře ze Soběslavi. Za pět týdnů se ochotníci jeviště dočkali, stálo 70 zl. 42 kr. Pokřtili ho již 22. května 1899 fraškou se zpěvy „Bohatá holka“. Za hudební složku ručil A. Klee. Další finanční zhodnocení mluví o tom, že obliba spolku jen rostla. Za tuto hru obdrželi herci celkem 32 zl. 10 kr. Aby se co nejdříve poslaly peníze za zhotovení jeviště, spolek si na jméno A. Klee zapůjčil peníze od „zdejší Raif. záložny“.

Do konce roku 1899 se pak hrálo ještě v červenci (veselohra „Zmatek nad zmatek“) a o posvícení v říjnu (frašky „Příjemné jitro“ a „Osudné námluvy“). V roce 1900 ochotníci vystoupili celkem čtyřikrát, někdy i se sólovými výstupy. 11. února 1900 je v zápisníku poprvé finanční zhodnocení uvedeno v korunách a haléřích, i když korunová měna byla v Rakousku-Uhersku zavedena již v roce 1892. Čistý výnos představení byl 28 K 71 h.

Následující zápisy jsou již psány dalším autorem zápisníku – Františkem Hrubým. Po vytržené stránce se dostáváme rovnou do října 1901, kde je zaznamenána jedna odehraná hra. Autor pokračuje lednem 1902, další představení následovalo v květnu, další pak v prosinci.

1.2.4 HRAJE SE U ŠAFANDŮ...

V roce 1902 jsou tedy popsány tři výstupy spolku. Poprvé se v tomto roce také hrálo v jiném hostinci. U Šafandů poprvé vystoupili ochotníci 28. prosince 1902 kvůli neshodám s hostinským a hostinskou, s panem a paní Vopaleckými. Přemístění se domluvilo na členské schůzi 14. prosince. 16. prosince se podala žádost o povolení hry a do data odehrání se ještě kromě zkoušek upravovalo jeviště. Nakonec ale vše výborně dopadlo a skoro každý v publiku byl spokojený. „...a což teprve, kdyby bylo zůstalo při

*prvotním obsazení úloh! Tu snad byli by i „páni“ z Rabí by svou nevyplátnutou hubou a svou hloupou kritikou neobtěžovali nás ještě na večer při zábavě.*⁵

Během roku 1903 pak byly odehrány dvě hry – 19. dubna veselohra „Před sjezdem“ a 22. listopadu „Písmákova dcera“. Výtěžek z prvního představení byl věnován na převazbu knih z žakovské knihovny, výtěžkem z druhého představení ochotníci podpořili hasičský sbor.

1.2.5 SPOLEK PODPORUJE DALŠÍ ČINNOST V OBCI

Roku 1904 vystoupil spolek pouze s jedním divadelním vystoupením „Macecha“ podle povídky V. Hála. 10 K. ochotníci poskytli opět do kasy sboru dobrovolných hasičů.

Následující rok bylo divadlo sehráno na finanční podporu zřízení věžních hodin kostela sv. Petra a Pavla. 25. ledna byl návrh místního faráře Jos. Brože ochotníky schválen a 26. února 1905 již hru „Černý kříž v lese“ od E. Peškové odehráli. Žádný divadelní kus prý zatím neměl v Buděticích takový finanční úspěch. Vybralo se 76 K. a v listopadu se pak hrálo znovu. Tím zápisník končí.

Můžeme si myslet, že her během let výrazně ubývalo a aktivita spolku klesala. Podle Františka Hrubého byly hry ale výrazně obtížnější, a proto byla potřeba je také déle zkoušet.

Není možné dohledat, jak dlouho po posledním zápisu soubor činnost vykonával.

1.3 PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA

Světová válka byla obrovskou ranou pro obyvatelstvo nejen v Buděticích. Válečná léta byla ve znamení strachu, bídy a hladu. Ve staveních po odvedech zůstali kromě žen a dívek pouze chlapci do 17 let, ti tím pádem měli na bedrech celá hospodářství. Lidé schovávali před nákupními komisaři veškeré svoje zásoby, které později mohli vyměnit za něco jiného.

Budětické chlapce a muže, již byli odvedeni, doprovázeli jejich členové rodin na sušické nádraží.

Válečná léta byla také ve znamení rekvizice zvonů, 3. září 1917 byl rekvírován i velký zvon z roku 1651. Ve stejném roce došlo také k rekonstrukci varhan, kvůli které byla ve vsi

⁵ Pamětník her. činnosti divadel. ochotníků v Buděticích. 1898.

uspořádána tajná sbírka naturálií pro varhanáře, který je opravil. Tento obchod ale byl udán, a po dlouhém vyšetřování se rozdávaly tresty v podobě pokut nebo několika týdnů vězení. Cínové píšťaly z nových varhan ale byly ještě tentýž rok nakonec také odvezeny vojáky.

Kromě hospodářů a otců od rodin ve vsi chyběli samozřejmě i členové spolků. Není tedy divu, že z období první světové války nejsou dochované žádné zmínky o divadle, předpokládáme, že se divadlo vůbec nehrálo. Válka přerušila činnost snad všech ochotníků v okolí, ne-li po celé zemi. V kronice obecné, národní a základní školy je zaznamenáno, že byli mobilizováni i dva učitelé – František Voříšek (upadl do ruského zajetí) s Františkem Hrubým, divadelním režisérem, který se 7. prosince 1918 na místo učitele vrátil.⁶

Pro budětické občany bylo prvním jakýmsi náznakem konce války kázání faráře Jakuba Ludvíka ze dne 28. října, jehož součástí bylo i čtení Manifestu českých spisovatelů a zpěv národní hymny. Konec války se pak v listopadu slavil ještě několikrát.

Na vsi dodnes stojí pomník obětí 1. světové války.

1.4 MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ

Když se občané vzpamatovali z hrůz, jež za první světové války prožili, začali si své soužití v obci opět zpříjemňovat kulturním a společenským děním.

Od roku 1918 (do roku 1948) je budětický ochotnický spolek členem ÚMDOČ (Ústřední matice divadelního ochotnictva československého).

1.4.1 ZALOŽENÍ DRUHÉHO SPOLKU „PROBUZENÍ“

První dochovaný plakát, první pozvánka na představení po roce 1918, je ale dochován až z roku 1925. Za každý rok je potom ve sbírce vždy alespoň jeden další poutač.

V následujícím roce 1926 byl ochotníky přijat dokument od zemské správy politické v Praze, který byl adresován P. T. Josefu Bláhovi, stav. asistentu. Text zprávy je jasný:

⁶ Kronika obecné, národní a základní školy Budětice 1877–1977. Kronika je uložena v okresním archivu v Klatovech. Dostupná online z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30460286/soap-kt_01257_skola-budetice-1878-1977_0010

„Zemská správa politická nezapovídá v základě zákona ze dne 15. listopadu 1867, čís. 134 ř. z., o právu spolčovacím utvoření spolku s názvem: Ochotnický spolek „Probuzení“, se sídlem v Buděticích, dle obsahu stanov dne 25. ledna 1926 sem došlých. Dle těchto stanov jest spolek spolkem nepolitickým a nesmí politické činnosti ani vyvíjeti aniž se jí zúčastniti.“⁷

Z toho vyplývá, že tento dokument stojí na počátku ustanovení druhého ochotnického spolku v obci, jehož název je uvedený již na zmiňovaném prvním dochovaném plakátu z roku 1925.

Databáze českého amatérského divadla předkládá z roku 1926 založení ještě jednoho divadelního spolku v Buděticích, a to spolku „Pešková“. O tom ale nejsou ve vsi k nalezení žádné informace. Samotná databáze tvrdí, že spolek byl sice založen, ale není jisté, jestli opravdu začal hrát. Snad jediná zmínka právě o založení je nalezená v Praze, v Národním archivu.⁸

Nejsou bohužel dochované žádné zprávy ani o činnosti prvního spolku (založeném v roce 1898 a možná jmenovaném „Jirásek“). Dočetla jsem se o jakémsi rozporu mezi ochotníky, jehož výsledkem bylo právě založení souboru „Probuzení“ mladší generací. Důvodem byla nespokojenost mladých s kvalitou výpravy a obtížností her. O žádném budětickém ochotnickém spolku existujícím před rokem 1926 ale nejsou k nalezení údaje. Jediným potvrzením této zprávy může být pouze zmiňované členství v ÚMDOČ a záznam o konfliktu v Místopise českého amatérského divadla. Současnou existenci obou spolků uvádí také Josef Smitka, jehož vyjádření je k přečtení hned v úvodu této kapitoly. Zda se radikální mladí vyčlenili právě z prvního budětického spolku „Jirásek“, který po válce na svou činnost navázal, nebo z jakéhosi spolku jiného založeného ihned po válce, a zda to byli členové Sokola, nelze přesněji dohledat. Dále už tedy jen o spolku „Probuzení“, jiný spolek po jeho založení již aktivní nebyl.⁹

Každopádně to nebyla pouze divadelní představení, ochotníci nového souboru pro kulturní vyžití v obci iniciovali i jiné dění. 21. ledna 1928 byl pořádán „První ochotnický

⁷ Dochovaný dokument zemské správy politické v Praze.

⁸ Databáze českého amatérského divadla. *Územní celky: Budějovice* [online]. [cit. 28. 1. 2019]. Dostupné z: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=geo&id=2852>

⁹ ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava a Jiří VALENTA. *Místopis českého amatérského divadla I. díl, A-M*. Praha, 2001. ISBN 80-7068-154-3.

ples“ ve stylu „Proč bychom se netěšili“ od 7 hodin večer. O hudební produkci se postarala smyčcová hudba p. M. Forejta, vstupné bylo 5 Kč. Divadelníci chtěli taneční zábavu uspořádat již 21. srpna 1927 – večer po občínekové slavnosti. Jejich žádost byla však starostou Janem Kratochvílem zamítnuta. Reakce a odvolávání již plakátované zábavy je k vidění v příloze.

Další ples se poté konal 31. prosince 1935, tentokrát za hudebního doprovodu Antonína Brejchy – kapelníka z Horažďovic. Vstupné bylo opět 5 Kč (včetně zemské dávky) a hlavním tématem plesu byla oslava desetiletého trvání ochotnického spolku „Probuzení“. O obou plesech se dozvídáme z dochovaných pozvánek.

Ochotníci finančně přispěli Československému červenému kříži (1928) – od kterého jim později došel děkovný dopis, a také na zřízení místního telefonu (věnován byl čistý výnos hry z roku 1943 – telefon byl však v obci zaveden až v roce 1948) nebo na úpravu zahrádky kolem pomníku padlých vojáků na obecní návsi.

Jednatelem byl v té době Antonín Šebesta (je také dochovaný jeho dopis z roku 1928 o vystoupení ze spolku, kvůli jednání členů spolku o důležitých věcech bez usnesení na členské schůzi) a předsedkyní Anna Mottlová. V dalších letech tyto pozice zastávali Václav Šperl, Jan Štěch a Karel Turek. V příloze je doložený i seznam tehdejších členů spolku.

Z období před druhou světovou válkou jsou také zachované dokumenty, které žádají okresní správu politickou v Sušici nebo okresní úřad v Sušici o udělení povolení pro sehrání představení. Nalezl se list například z roku 1933, kde ochotníci žádají o povolení sehrát hru „České děvče – srdce zlaté (U zklamaného milence)“ od J. Baldy. Připisují k žádosti, že školním dítkám je vstup zakázán, a v příloze přikládají text divadla a kolek za 8 Kč pro potvrzení tohoto oznámení. Podepsáni jsou V. Šperl (t. č. jednatel) a K. Turek (t. č. předseda).

Vybírané vstupné na každé představení se pohybovalo v rozmezí od 4 do 1 Kč podle zvoleného místa. Hlediště bylo rozdělené do skupin, podle nichž se odvíjela cena. V roce 1925 nejlepší místo na sezení s pořadovým číslem I. stálo 5 Kč, další místa k sezení označované II. a III. potom 4 nebo 3 Kč, místo na stání za 2 Kč. V dalších letech byla odehrána i o něco levnější představení, v roce 1937 stála vstupenka ke stání 1 Kč, v roce

1931, 1936 nebo 1938 místo s nejlepším výhledem na sezení mohl žadatel zakoupit za 4 Kč, místo v pořadí druhé za 3 a místo za stání za 2 Kč.

Předprodej probíhal stejně jako zkoušky vždy v hospodě U Šafandů. V tomto hostinci se odehrály všechny hry, jen drama „Rozmysli si, Mařenko!“ od Františka Cimlera, které režíroval A. Bláha, mělo být podle plakátu odehráno 11. července roku 1937 na zahradě pí Mottlové u silnice na Sušici – za nepříznivého počasí ale U Šafandů. Bohužel už se dnes nedozvíme, jestli počasí tehdy ochotníkům přálo, či nikoliv.

1.5 DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA

Začátek druhé světové války byl pro budětické obyvatele předzvěstí dalších let plných hrůzy.

Po atentátu na Heydricha, kdy Němci hledali viníky atentátu a popravovali lidi i na základě anonymního udání, přijela vojenská kontrola 19. 6. 1942 i do Budětic. Obyvatelé byli zrovna v kostele, a když se dozvěděli, že přijeli vojáci, rozutekli se do polí, kde strávili někteří i celý den. Vojsko vykonalo prohlídku ve statku u A. Mottlové č. p. 39, jejíž syn byl v Klatovech následně popraven za nedovolené držení zbraní.¹⁰

Také bylo nařízeno vyřadit a spálit nepovolené knihy ze všech knihoven. S pomocí Josefa Duška (místního ochotníka a hasiče) se v Buděticích zachránilo asi 150 cenných knih z obecní knihovny, které zakopal do široké zdi kostelní věže. Mnoho budětických občanů bylo povoláno na práci do německých měst.

Vpád vojsk a vznik protektorátu předpovídal postupný zákaz činnosti všech spolků. 12. dubna 1941 byl zrušen Sokol. To se budětických občanů ale netýkalo, protože v Buděticích tělovýchovná jednota fungovala sice od roku 1921, ale pro nezájem byla činnost ukončena v roce 1931. Smitka ve své knize podotýká, že právě členové Sokola založili v roce 1926 spolek „Probuzení“ a že jeho vzniku předcházela konflikt možná i s politickým podtextem mezi starší a mladší generací ochotníků. Tuto informaci můžeme považovat za možnou, nepřímou se o ní zmiňuje totiž i níže zmiňovaný pan Šafanda.¹¹

¹⁰ Kronika obecné, národní a základní školy Budědice 1877–1977. Kronika je uložena v okresním archivu v Klatovech. Dostupná online z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30460286/soap-kt_01257_skola-budetice-1878-1977_0010

¹¹ SMITKA, Josef. *Dějiny Budětic, Vlkonice, Lipové Lhoty a Bohova*. Klatovy: Arkáda, 2004.

V roce 1941 došlo také ke zrušení reálného gymnázia v Sušici. Ani budětičtí mladí už se tedy nemohli více vzdělávat na gymnaziální úrovni.

Činnost divadelních ochotníků není samozřejmě nikde uceleně zaznamenaná, ale podle pamětníka – majitele hostince U Šafandů pana Miloslava Šafandy, který se narodil v roce 1929, bylo vše jinak. Podotýká sice, že tyto válečné časy byly velice těžké, ale že se divadlo hrálo, i když tajně a přes zákaz. Účast byla hojná, protože lidé neměli možnost jiného odreagování. Po divadle tajně ještě v hospodě poseděli s harmonikou, ale dávali si velký pozor, aby jejich zábava nebyla vyzrazena. Pořádaly se dokonce tajné taneční zábavy.

Pan Šafanda sice ochotníkem nikdy nebyl, je ale dodnes hasičem. Díky tomuto rozhovoru jsme se dozvěděli o oponě a kulisách, které dodnes v hospodě na půdě jsou. V rozhovoru pamětník často připomíná režiséra spolku, pana Bláhu. Několik dalších členů sice vyjmenoval, ale zdůraznil, že v obci bylo v té době o mnoho lidí více a že si na všechny už nevzpomíná. Podle jeho slov ale v kroužku účinkovali snad všichni mladí. Každou odehranou hru poznal od začátku až do konce. Jako obsluha byl přítomen při čtených zkouškách, při stavění jeviště, při prvních hraných zkouškách a pochopitelně i při večerních představeních před publikem. Hostinec zdědil po svém otci a pracoval v něm se svou matkou. Když se oženil, hospodskou práci převzala jeho manželka Anna a pan Miloslav kromě práce v JZD vykonával také řezničinu. V hostinci se narodil a dodnes v něm žije.¹²

Za působení paní Anny Šafandové byl hostinec U Šafandů známý v širokém okolí. Průměrný měsíční obrat zařízení byl v roce 1974 30 000 Kčs.

Některá divadelní představení byla odehrána i s povolením. Vypovídají o tom nalezené plakáty, které by samozřejmě na utajená představení nemohly zvát veřejně. Jsou dochované i takové plakáty, kde je napsané obsazení a ostatní informace jak v českém jazyce, tak i v německém. Jsou to například poutače z roku 1943 nebo 1944.

Ani poslední válečný rok nebyl jednoduchý. Možná byl pro budětické občany nejtěžším. V roce 1945 sloužila budova školy jako uprchlický tábor, vyučovací třídy byly přesunuty do obou budětických hospod. V takových táborech byli ubytováni hlavně

¹² Osobní rozhovor ze dne 24. září 2018 s panem Miloslavem Šafandou.

Maďaři, Poláci a Litevci po celé zemi. V Buděticích to byli Maďaři, stravování jim poskytovaly hostince, ale často jim něco museli dávat i lidé ze svého. Zejména v únoru a březnu, kdy se na statcích schovávalo ještě asi 30 členů Todtovy organizace, které sice mělo stravovat jejich ústředí, ale i přes to vymáhali od lidí potravu pro sebe i pro koně. Na jaře 1945 začali hloubkoví letci bombardovat vlaky, zapalovali vozy i stojící vagóny na nádražích. Tím se stala jakákoliv doprava nemožná. Každý občan doufal, že s prostými nevelkými zásobami, které mu ještě zbyly, přežije a dočká se opravdového konce války.

Americkou armádu vítaly Budědice s nadšením. Ve spodní části návsi se usadilo asi 450 vojáků. K osvobození došlo 7. května a zůstali zde ubytovaní do 15. května.

1.6 POVÁLEČNÁ DOBA

Poválečný život v obci se pomalu začínal dostávat do svých starých kolejí. Kromě toho, že mnoho rodin z Budětic se odstěhovalo do pohraničí. Jejich chalupy i pozemky ale koupili místní lidé – došlo tak jen k mírnému poklesu počtu obyvatel.

V lednu 1947 se započalo s elektrifikací obce, což bylo pro obyvatele splněným přáním a jakousi odměnou za válečné časy. Práce byly dokončeny v srpnu 1947. Svítit se začalo až 17. prosince, kdy byla na oslavu uspořádána „Rosvícenecká“ slavnost v hospodě U Štěchů. Poválečným budováním a zlepšováním podmínek byla také stavba silnice do Lipové Lhoty a položení kanalizace. Většinu těchto prací si zajistili sami budětičtí občané.

Komunistický puč v únoru 1948 vzal lidem jejich krátce trvající svobodný život. Pro mnoho občanů znamenal kromě ztráty svobody také ztrátu zaměstnání, majetku i domova. Tisíce lidí v celé zemi se rozhodlo odejít do zahraničí. V Lipové Lhotě se takto rozhodl Václav Duda mladší. Vinou jeho útěku bylo vězněno několik budětických statkářů, někteří až dvacet let. Všichni odsouzení byli zbaveni občanských práv a veškerého majetku. Celý proces byl varováním pro všechny „nepřátele socialismu a rozvraceče republiky“ v okolí Budětic a Lhoty. Další lidé byli vězněni i kvůli nechuti vzdát se svého majetku při „socializaci venkova“.¹³

14. 4. 1948 byl do obce zaveden veřejný telefon, přičemž hovorna byla umístěna do hostince U Šafandů.

¹³ SMITKA, Josef. *Dějiny Budětic, Vlkonic, Lipové Lhoty a Bohova*. Klatovy: Arkáda, 2004.

Doba nátlaku a zastrašování vrcholí před smrtí Stalina a Gottwalda. Po roce 1953 nastává uvolnění – čas, kdy se lidé mohou opět trochu „nadechnout“. V noci 21. srpna 1968 jsou ale Budětice i jejich okolí opět vystaveny tlaku sovětských vojáků při obsazení Čech vojsky Varšavské smlouvy.

Všechno ale mělo i svou světlou stránku. Celkově se zlepšuje životní prostředí vesnic a měst, staví se kulturní domy, uvolňují se finanční prostředky například na stavbu hasičských zbrojnic. Zvyšuje se „angažovanost“ občanů.

Kronika uvádí srovnání životní úrovně v roce 1956 takto:

„V roce 1938 bylo v obci 1 auto, 1 motorka a 1 radiopřijímač. Auto a radio vlastnil místní farář Jakub Ludvík, motorku Jan Vejstrk. V roce 1945 bylo zde radiopřijímačů 6 a motorka 1. Úmrtím faráře v roce 1939 auto již v obci nebylo. Od roku 1948 začíná u nás životní úroveň rychle stoupat. V letošním roce se jeví takto: v obci je 35 motocyklů, 1 osobní auto, 1 lehčí dodávkové auto, 1 traktor v Buděticích a 1 v Lipové Lhotě, skoro v každém stavení radiový přijímač, elektrická pračka, členové JZD mají elektrické sporáky a kupují se nová bytová zařízení. Každé dítě je velmi dobře oblečeno, živeno, má pěkné saně, lyže, brusle. Nejmenší jezdí na tříkolkách, koloběžkách a větší děti mají svá vlastní jízdní kola.“¹⁴

V Buděticích a Lipové Lhotě se toho v tomto období vybuďovalo opravdu hodně – postavila se nová prodejna na návsi, hasičská zbrojnice s koupalištěm, došlo k opravě školy a kostela. Vše hlavně díky fungujícímu JZD, které finančně podporovalo úpravu vesnického prostředí hlavně proto, aby zaměstnanci pociťovali posun na lepší úroveň a zvyšovaly se tak výdělky jejich práce. Aby si lidé lépe uvědomovali přednosti socialismu, jezdilo se i na různé zájezdy nebo v obci fungovala mateřská škola (tzv. mateřský útulek, který byl ale v březnu 1952 opět na rok uzavřen. Byla to jedna z mnoha forem nátlaku na ustanovení jednotného zemědělského družstva. Uvedeným důvodem uzavření totiž bylo to, že pouze tři ženy z patnácti, jejichž děti do útulku docházejí, jsou zaměstnané ve veřejném sektoru).

Ale to vše působilo na občany a přispívalo ke zlepšení kulturního žití. Ať to byla, či nebyla jejich svobodná vůle. V roce 1950 byla podruhé ustanovena v Buděticích

¹⁴ Památní kniha Budětice 1922–1974. Kronika je uložena v okresním archivu v Klatovech. Dostupná online z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30460770/soap-kt_00020_obec-budetice-1922-1974_0010

pobočka Českého červeného kříže, do které se přihlásilo třicet členů. V roce 1954 vznikla pionýrská organizace, v roce 1960 došlo k obnovení tradice masopustního průvodu.

Tato léta byla zlatým obdobím budětických ochotníků. Od roku 1946 do roku 1962 se hrálo takřka nepřetržitě – nejméně jedno představení za rok.

Spolek své výtěžky z představení dobročinně věnoval, jako v předválečných letech, na různé obecní záležitosti. Jak informují dochované plakáty, roce 1946, 29. prosince, byla například odehrána hra „Kometa Hanzelínova“ ve prospěch obecní knihovny. Všechny hry byly představeny v hostinci U Šafandů, kde pravidelně probíhal i předprodej vstupenek.

V roce 1952, a to 16. února, pořádali ochotníci opět svůj navštěvovaný ples, tak jako před několika lety. I styl večerní zábavy se opakoval. „Staročeský bál“, kde podle pozvánky jsou „kroje vítány“, doprovázela hudba pana Šlajse ze Sušice. Zábava byla uspořádána v hostinci U Šafandů. Taneční zábavy také často navazovaly na samotné divadlo.

Budětičtí divadelníci se o herectví zajímali a chtěli se pořád v oboru vzdělávat. I proto také několikrát přivítali kulturní brigádu činoherních herců z Plzně, a to v roce 1954 a 1955.

„19. 11. 1955 zajela do naší obce kulturní brigáda členů KOD z Plzně a uspořádala v hostinci U Štěchů vzornou estrádu. Pět členů divadla vyplnilo celovečerní program. Zaspívali mnoho krásných operních melodií a pro zpestření zahráli výňatek z operety Manzall Nitusch. Konferencier, též herec spojoval a doplňoval celý program vtipnými a hodnotnými vložkami. Budětičtí občané velcí i malí byli pozornými posluchači, což bylo i umělci kvitováno a tak dokázali, že i vesnice dovede ocenit pravé umělce.“¹⁵

V roce 1956 byla odehrána hra „Mistr ostrého meče“. Ochotníci se za svůj výkon umístili v okresní soutěži na stupni vítězů.

„V březnu 1956 zdařile nacvičil náš divadelní kroužek hru Karla Krpaty „Mistr ostrého meče“. Dobrý herecký výkon podali: Julie Dušková, Bohumil Dušek, Marie

¹⁵ Památní kniha Budětice 1922–1974. Kronika je uložena v okresním archivu v Klatovech. Dostupná online z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30460770/soap-kt_00020_obec-budetice-1922-1974_0010

Mašková, Jaroslav Smetana. Ochotníci zahráli tento kus o 14 dní později v Rabí. V soutěži okresní umělecké tvořivosti vyhráli III. cenu.“¹⁶

Vstupné na představení bylo 3–5 Kčs, podle místa. Hlediště totiž bylo obvykle rozdělené na tři segmenty míst, podle kterých se potom odvíjela i cena lístku. Platilo se 4 nebo 5 Kčs za místa k sezení, 3 Kčs potom stála místa k stání. Výjimkou je rok 1947, kdy vstupné na květnové představení hry „Vesnický zrádce“ stálo 10 Kčs.

O výtěžcích z divadelních večerů nemáme pravidelné informace. Jen o představení hry „Zlý duch Lumpacivagabundus aneb Luderácký trojlístek“ od Johanna Nepomuka Nestroje z roku 1960 víme, že vybráno bylo celkem 1 410 Kčs, z čehož byl čistý výtěžek kolem 900 Kčs. Znamená to tedy, že s ohledem na obvyklé vstupné byla představení opravdu hojně navštěvována.

Mezi nejobětavější ochotníky tohoto období patřil Jan Bláha (byl režisérem), Bohumil Dušek (strojní zámečnick v Sole, bytem Budětice č. p. 10), Josef Dušek (zemědělec č. p. 3), Jaroslav Smetana (zemědělec č. p. 42) nebo Václav Pinkas (zemědělec č. p. 72). Největšími budětickými herečkami byly Julie Dušková (č. p. 10) a Julie Jelínková (č. p. 51).

1.7 UKONČENÍ ČINNOSTI SPOLKU V ROCE 1962

Nikdo vlastně neví, proč spolek zanikl. Kronika vypráví o tom, že se v roce 1962 po představení v únoru a dubnu ochotníci domluvili na prozatímním zastavení činnosti. Dnes už ale víme, že slovo „prozatímní“ můžeme nahradit slovem „trvalé“.

Jako hlavní důvod ukončení činnosti je uvedena přestavba sálu hostince. Z oblíbeného hospodského sálu se totiž právě v té době stala jídelna a vývařovna JZD pod vedením Anny Šafandové.

Jeviště zhotovené přesně na míru (předpokládáme, že se jedná o zcela původní jeviště, které ochotníci využívali s malými úpravami od roku 1899) už nemělo díky rekonstrukci místnosti jiné využití. Bylo tedy přeneseno na půdu hostince, stejně jako předtím v období plesů, kdy nebylo pro divadlo potřebné, kde složené marně čekalo na další představení.

¹⁶ Památní kniha Budětice 1922–1974. Kronika je uložena v okresním archivu v Klatovech. Dostupná online z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30460770/soap-kt_00020_obec-budetice-1922-1974_0010

1.8 NÁVRATY K DIVADLU PO UKONČENÍ ČINNOSTI SPOLKU

K samotnému hraní divadla se lidé v Buděticích od šedesátých let minulého století už nenavrátili. Až na malé výjimky.

Sice to nemůžeme považovat za součást historie ochotnických spolků v Buděticích, ale stále se hrálo školní divadlo. A to snad až do uzavření školy v roce 1977.

Později se o návrat pokusili manželé Karasovi v roce 1999. Divadlo bylo sehráno sice také dětmi, ale mělo velký úspěch. Premiéra byla na budětickou pouť. Mezi malými herci byl Roman Melka, Adéla Karasová, Tereza Možná a Barbora Možná, Lucie Michalíková, Blanka Melková, Katka Krippelová, Jaruna Rousová nebo Jan a Martin Šimáčkoví. Sehrána byla pohádka „Pasáček vepřů“. V roce 2000 děti znovu vystoupily s pohádkou „Což takhle svatba, princí“. V plánu bylo s divadlem pokračovat nadále, ale další představení nebylo docvičeno.

Na divadelníky se ale stále vzpomínalo a dodnes vzpomíná. Výročí založení prvního ochotnického spolku v roce 2018 bylo oslaveno různými aktivitami, jež jsou popsány v kapitole „Současnost“ o něco níže.

2 DALŠÍ SPOLKOVÁ ČINNOST V OBCI A V OKOLÍ

Důležitým faktem je, že občané nežili jen světem divadla, ale také hledali zábavu v jiných oborech. Spolků fungovalo na vesnici hned několik. Někteří občané byli aktivní i v několika spolcích najednou. Docházelo k vzájemné podpoře mezi soubory, ale také k rivalitě a soupeření.

2.1 SBOR DOBROVOLNÝCH HASIČŮ

Sbor dobrovolných hasičů v Buděticích byl založen deset let před ochotnickým souborem, tedy v roce 1888. V tomto roce byl ustanoven hasičský sbor i v obci Žichovice. Sbor v Buděticích byl založen obecním starostou Františkem Kratochvílem, dvaceti členy činnými a osmi přispívajícími.

Členský příspěvek za každého člena byl ve výši 5 krejcarů. Tím měl člen zajištěné pojištění v případě úrazu při službě. U firmy R. A. Smekal je objednáno vybavení za poplatek ve výši 119 zl. 53 kr.

Hasičská stříkačka byla zakoupena 1888. Je doloženo, že k jejímu splacení pomohl i divadelní spolek v obci, není však známo jakým způsobem. Soubor možná jmenovaný „Jirásek“ totiž vznikl až za deset let po této koupi. Jsou tedy dvě možnosti. První možností je, že stříkačka byla zakoupena na dluh a peníze daroval hasičům vzniklý spolek v průběhu jejího splacení. Další a pravděpodobnější možností je, že peníze na stříkačku byly sesbírány hned na první oficiální zaznamenané divadelní akci ve vsi – na divadle budětických studujících, které je popsáno výše.

Jednalo se o ruční čtyřkolovou stříkačku s veškerým vybavením v ceně 2900 korun (1 450 zlatých). Tato stříkačka byla během roku 2008 rekonstruována k příležitosti 120 let od založení sboru. Dodnes je funkční.

V období první světové války došlo k utlumení činnosti sboru. Po jejím skončení se ale vše vrací do původních kolejí. Sbor stále spolupracuje s ochotníky. V letech 1935—1937 jsou oba spolky organizátory „Dožinkových slavností“, které byly v okolí Budětic značně populární.

Za druhé světové války sice Němci velkou část spolků rozpustili, hasiči však nátlak ustáli. Hlavně díky tomu, že byli svou prací potřební. Po válce sbor navázal na předválečná

léta, začal znovu rozvíjet kulturní i společenskou činnost. Kromě toho, že se také zakoupilo nové vybavení, byli aktivní i mladí hasiči. V roce 1956 byla také zahájena stavba požární nádrže, v roce 1987 byla předána nová hasičská zbrojnice.

Místní sbor pokračoval ve své činnosti bez ustání až do dnešní doby. K datu výroční schůze, tj. 4. 1. 2019, sčítá budětický sbor dobrovolných hasičů 85 členů.

2.2 PĚVECKÝ KROUŽEK

Tento kroužek byl založen a veden učiteli zdejší školy. Budětičtí byli již od pradávna velkými muzikanty, při každé slavnosti se rozléhala hudba široko daleko. V kroužku vyučoval velký budětický hudebník Karel Francík, který byl i kapelníkem známé budětické dechovky. Kroužek svou hudbou doprovázel všemožné kulturní akce a oslavy, ale působil i v okolních vsích a v Sušici.

Jedním z předmětů výstavy k oslavě „osmičkových roků“ na obecním úřadě je i hudební dechový nástroj zapůjčený právě od rodiny Karla Francíka.

V šedesátých letech ve vsi také účinkovala „budětická kapela mladých“, jejímiž hlavními hudebníky byli Jan Štěch (narozen 1946, harmonikář), Vladimír Štěch (narozen 1944, též harmonikář), František Kovařík (narozen 1945, houslista, pozounista a také hráč na baskřídlovku) a Božena rozená Francíková (hrála na housle). K žádné velké organizaci uvnitř kapely ale nedocházelo – hrál ten, kdo měl zrovna chuť. Například ještě Václav Pinkas (Hutka), Miroslav Štěch, Jindra Štěch, Jan Toucha nebo Jan Hosnedl.

2.3 KATOLICKÁ BESEDA

Katolická beseda měla za úkol šíření osvěty křesťanské, ale i výchovu mládeže ke znalosti Písma svatého, k pravdě, poslušnosti a úctě. Založena byla v Buděticích již v listopadu 1870. Budětická beseda vlastnila i svůj prapor za 40 zl., který byl v roce 1870 vysvěcen.

Členové spolku se podíleli na slavnostních bohoslužbách, na biřmování, ale pořádali také zábavné večery a hráli i divadlo. Katolická beseda vlastnila i hudební nástroje, na které se vybíraly peníze právě při pořádaných zábavách. V roce 1899 beseda přispívala stejně jako ostatní spolky na pořízení věžních hodin, konkrétně 23 zl. 20 kr. Záznamy o besedě, které jsou spíše stručné, končí někdy ve 30 letech 20. století.

2.4 TĚLOCVIČNÁ JEDNOTA SOKOL

V Buděticích byla TJ založena v roce 1921, na začátku činnosti se její členská základna skládala z 25 členů. O budětické jednotě nemáme zprávy jako o tělocvičném spolku, spíše se se svými kroji účastnila světských a církevních oslav. Pro nezáměr byla její činnosti ukončena v roce 1931. Z některých pramenů se dozvídáme, že v roce 1926, po neshodách mezi ochotníky, založili členové Sokola druhý ochotnický spolek „Probuzení“.

2.5 DALŠÍ SPOLKY

Mezi další spolky v Buděticích bezpochyby patří dodnes činná myslivecká společnost, skupina Československého červeného kříže (založena poprvé v roce 1928, později poté znovu v roce 1950), svaz České mládeže (založen 1946), místní osvětovou komisi nebo místní odbor Národní jednoty Pošumavské (ustanovena někdy před rokem 1900).

2.6 OSTATNÍ OCHOTNICKÉ SPOLKY V OKOLÍ

Silný vliv na založení ochotnického spolku v Buděticích mohla mít i rivalita mezi okolními vesnicemi. Nebudeme-li hovořit o rivalitě, mohla to být určitá inspirace a snaha, pozvednout budětickou kulturu na stejnou úroveň, jaká byla v jiných obcích. Divadlo bylo na Sušicku velice rozšířenou a oblíbenou zábavou a není divu, že spolek ochotníků se nacházel opravdu skoro v každé vsi.

Ty spolky, které mohly mít na budětický divadelní soubor největší vliv, nebo s ním spolupracovaly, jsou uvedeny následně.

2.6.1 JIŽ NEAKTIVNÍ SPOLKY

- Rabí

Rabí je od Budětic vzdáleno necelé tři kilometry, tyto dvě obce jsou od sebe takřka přes kopec. Souhrnné zprávy o rábském ochotnickém divadle jsem vyhledala ve speciálním vydání tamějších novin. Jednalo se o speciální vydání k výročí 100 let Československé republiky a k setkání rábských rodáků. Autoři článků čerpali z různých historických pramenů a také z kronik.

V novinách je zmíněn divadelní spolek Vlastimil. První známky o existenci jsou z první poloviny 19. století. Mezi významné rábské divadelníky patřila paní Kořená, za války

Ferdinand Duda, Jan Šalda nebo Čeněk Klivan. Důležitou událostí bylo představení hry „Paličova dcera“ od J. K. Tyla v září roku 1943, kdy v roli Valenty hrál člen činohry Národního divadla Karel Kolár. Vlastimil vlastnil své vlastní jeviště a hrálo se v hostinci Františka Dudy. Konec spolku je datován rokem 1960. Činnost ustávala také vinou budování nového kulturního domu.¹⁷

- Bojanovice

Dokonce i v obci Bojanovice, vzdálené od Budětic necelých pět kilometrů, se hrálo divadlo. Aktivní spolek zde byl od roku 1929 do 1938. Divadlo zde hráli hasiči.

Ochotnictví zde bylo oblíbenou formou zábavy (vše je podrobně zaznamenáno v Pamětní knize obce Bojanovice u Rabí). Tato skutečnost by mohla řadu místních překvapit. Podle Statistického lexikonu obcí České republiky, který vydal Český statistický úřad v roce 2013, podle správního rozdělení k 1. 1. 2013 a výsledků sčítání lidu, domů a bytů k 26. březnu 2011 se totiž nacházelo v obci v roce 2011 obyvatel pouze 66. Je nutné ale vědět, že v roce 1930 bylo v Bojanovicích u Rabí 210 obyvatel.¹⁸

2.6.2 STÁLE AKTIVNÍ SPOLKY

- Divadelní spolek Kolár Strašín

Obec Strašín je již vzdálenější než předchozí lokality. Od Budětic ji dělí neúplných 17 kilometrů. Cenné informace o aktivitách strašínského spolku mi ochotně poskytla paní Hana Kopová pomocí emailové korespondence ze dne 18. 10. 2018.

V okolí proslulý a známý strašínský divadelní spolek zapustil své kořeny snad již v roce 1901. V tu dobu měli zakladatelé při ruce pouze text německé verze divadelní hry „Till Enšpígl“ (Eulenspiegel), která pochází z počátku 16. století. Po několika hojně navštěvovaných reprízách ve strašínském hostinci č. p. 16 se rozhodli ve svém počínání pokračovat. Na stejném místě byl tedy zanedlouho ustaven spolek pro všechny kulturní aktivity v obci. Spolek zakládalo šestnáct členů.

Název spolku odkazuje k osobnosti Josefa Jiřího Kolára, který se zemřel v roce 1896 a byl důležitou osobností obrozeneckého českého dramatu. Významný je hlavně svou propagací koncepce velkého evropského dramatu.

¹⁷ Bohatý spolkový život v Rabí: Ochotnický spolek Vlastimil. *Rábské noviny*. Výroční noviny. Rabí, 2018.

¹⁸ Pamětní kniha obce Bojanovice u Rabí 1927–1939. Kronika je uložena v okresním archivu v Klatovech. Dostupná online z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30460139/soap-kt_00713_obec-bojanovice-1927-1939_0010

Strašínský ochotnický soubor byl velice hrdý na svou oponu. Ta byla zakoupena pravděpodobně v letech 1905–1910. Je na ní vyobrazena Thalie, jak zdobí hlavu věncem panu Kolárovi. U příležitosti 100. výročí založení spolku se uskutečnila premiéra divadelní hry Babička – 10. 9. 2005. Při této příležitosti byla spolku předána do užívání znovu nalezená původní malovaná opona z r. 1905. Byla namalována v dílně Josefa Suchého v Kolíně nad Labem.

Učitelé – ochotníci z okolních vsí často spolupracovali. Se Strašínem spolupracoval budětický učitel a zakladatel Antonín Klee, který například pro hru „Strakonický dudák“ složil hudbu.

Strašínské ochotníky také spolupracovali s divadelním spolkem Tyl ze Žihobce. Půjčovali si nejen herce, ale i režiséry.

Činnost byla přerušena v letech 1915 a 1916 za první světové války, kdy se nehrálo. Po válce se hrálo velice aktivně – až čtyři představení do roka. V době druhé světové války byli ochotníci činní, bez ustání až do roku 1970. Znovu se začalo hrát v listopadu 1987. Zanedlouho byla ale činnost opět přerušena v důsledku požáru kulturního domu v roce 1996. Znovu hrát se začalo o devět let později.

Poslední uvedenou hrou během roku 2018 je veselohra „Světáci“, dále krátká veselohra „Tenorista“. Současně v létě spolek vystupoval s „Pohádkou o líných strašidlech“.

Nyní má spolek 33 členů. Sídlí stále od r. 1901 ve stejné budově, v hostinci č. p. 16.

- Žihobecké divadlo J. K. Tyla

Žihobce od Budětic dělí přibližně 11 kilometrů. Informace o tomto souboru jsem získala na webových stránkách spolku a při rozhovoru s herci 28. 10. v Buděticích.

Počátek divadla v Žihobcích nalzáme již v roce 1901, kdy byla poprvé odehrána hra „České Amazonky aneb Ženská vojna“ od J. K. Tyla. Hudba byla složena budětickým učitelem p. A. Klee. Dochován je i dobový plakát. Aktivita je ale zřejmá již v roce 1900. Od té doby se spolek projevoval a těšil diváky dlouhou řadu let. Žihobecké divadelní ochotníky podle výpisu premiér neodradila ani první, ani druhá světová válka. K přerušení činnosti došlo až v roce 1975. V roce 2014, po 39 letech, byla činnost spolku obnovena a došlo k úspěšnému navázání na předchůdce v tvorbě místní tradice.

Na konci Pamětníku her. činnosti divadel. ochotníků v Buděticích je zaznamenáno, že žihobečtí si od budětických ochotníků půjčovali knihy s texty divadelních her. Vypůjčeny byly texty deseti čísel – text hry „Rodinná vojna“, „Národní slavnost“, nebo například „Blázinec v prvním poschodí“.

V obci Žihobce, jako snad v jediné obci v České republice, se zmínka o divadle objevuje na obecním praporu a ve znaku. V červeném poli je znázorněna bílou barvou maska – symbol divadla.

Kromě souboru Žihobecké divadlo J. K. Tyla, kde hrají převážně dospělí, v Žihobcích účinkuje i dětský soubor „Kajetánek“. To můžeme považovat za další pozitivní skutečnost.

Posledními hrami spolku jsou z roku 2017 „Žena v trysku století“, „Dva tovaryši“ a „Pohádka o narození Jezulátka“, z roku 2018 pak hra „Na správné adrese aneb Holky z inzerátu“ (napsal Marc Camoletti). Představením této hry došlo díky žihobeckým hercům v Buděticích 28. října 2018 k dovršení oslav výročí 120 let založení spolku společně s oslavami republiky.

- Sušice

Pro obec Budětice asi nejbližší městečko – 9 kilometrů vzdálená Sušice byla a je významným ochotnickým místem pro celý okres Klatovy. Dodnes je zde aktivních hned několik spolků zabývajících se amatérským divadlem.

Velmi navštěvovaná jsou představení spolku „Schody“. Ten je aktivní od roku 2009 a navázal na bohatou tradici ochotníků ve městě. Samotná historie sahá až k roku 1800. První české divadlo v Sušici je datováno do roku 1931. Mezi své odehrané hry mohou „Schody“ zařadit hru „Limonádový Joe“ z roku 2010, „Trhák“ z roku 2012 nebo například hru „Čtyři vraždy stačí, drahoušku“, jež měla premiéru v roce 2013. Režisérkou divadelního spolku je Zuzana Navrátilová Baierlová.

„Kromě divadelních představení divadlo pořádá různé kulturní akce např. Masopust, slavností zahájení společenských akcí města atd. Divadlo se každoročně účastní Horažďovické přehlídky divadelních amatérských souborů. Zřizovatelem je SIRKUS Sušice, pod záštitou Města Sušice. Zkoušíme a hrajeme v KD Sokolovna.“¹⁹

¹⁹ SIRKUS sušické kulturní centrum. *Spolky*. [online]. [cit. 22. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.kulturasusice.cz/cz/spolky/schody.html>

Dalším sušickým divadelním spolkem je také velice oblíbený „SušDivOch“ – Sušické divadlo ochotníků. Spolek vznikl 12. 3. 2013 a jeho zázemím je sušické kino. Na svém kontě mají ochotníci celkem 5 her. Jejich oblíbeným žánrem jsou komedie. Prvním odehraným dílem byla fraška od Karla Sabiny „Maloměstské klepny“. Divadelníci se ale nezalekli ani Shakespeara a jeho hry „Veselé paničky windsorské“, se kterou vystupovali v Horažďovicích na soutěži amatérských divadel. K 100. výročí republiky spolek nacvičil hru Aloise Jiráska „Lucerna“. Premiéra se konala 26. 10. 2018.

V Sušici je činné také loutkové divadlo – je to nejstarší loutkové divadlo na západě Čech. 4. 12. roku 1920 bylo sehráno první představení, v tomto roce jich pak následovalo ještě neuvěřitelných 21. Loutkářský odbor v Sušici funguje s pomocí organizace Sokol Sušice.

3 REPERTOÁR A OSOBNOSTI

3.1 REPERTOÁR

Budětičtí ochotníci odehráli vždy nejméně jednu hru ročně, pokud to tedy zrovna doba a události v ní dovolovaly.

Hrálo se od roku 1898, chybí jen informace o divadle v období první světové války (1914—1918). Další představení pak navázala v roce 1926 a přes druhou světovou válku pokračovala až do roku 1962, kdy byla činnost spolku ukončena.

V repertoáru ochotníků nalézáme jak dramata velkých českých autorů, tak i hry méně známé, žánry jsou různé a rozmanité.

Názvy her a data jejich odehrání známe z Pamětní knihy obce Budětice 1922—1974, z Pamětníku her. divadel. činnosti (z toho pochází informace do roku 1905), nebo z dochované sbírky plakátů (informace o dramatech od roku 1925).

V Pamětníku je také zaznamenaný seznam „*divadelních knih kroužku divadel. ochotníků v Buděticích*“, kdy spolek vlastnil (v období 1898—1905) padesát knih s texty divadelních her, z nichž velká část není v Pamětníku zaznamenaná jako odehraná.

V roce 1888, kdy jsem našla první zmínku o divadelnictví v Buděticích, byla 5. 8. odehrána hra od Jana Nerudy „Prodaná láska“, kterou sepsal v roce 1859. I když nejsou Nerudova dramata považována za vrchol jeho díla, hodnocena jsou spíše jako méně kvalitní a neúspěšná, v Buděticích se tato hra podle dochovaných novinových článků líbila velmi. Společně s touto byla studujícími z Klatov odehrána ještě hra G. Pfliegera Moravského. Jeho „Kapitola I., II. a III.“ – veselohra pro Novoměstské divadlo, kde byl krátký čas i dramaturgem. Obě hry jsou optimistické, spíše veselé, a jejich představení vnuklo občanům myšlenku započít hrát divadlo pravidelně a ustanovit spolek, i když byla naplněna až o několik let později.

Od roku 1898 se tedy hrálo již pod záštitou právě založeného spolku. Studovaly se hry často jednoaktové, kratšího rozsahu, obvyklé byly také francouzské frašky. Postupně ale byly nacvičovány složitější a delší kusy – na žádost obecnostva, které si stěžovalo, že představení jsou příliš krátká. Čím se hry stávaly těžšími, tím se také snižovala jejich četnost. Představení probíhala společně s divadelními zábavami –

s posvíceneckými, silvestrovskými a podobně. Oblíbenou autorkou budětických v této době byla E. Pešková. Během roku 1900 byla odehrána její hra „Diblíkova dceruška“. Finanční částka získaná z představení byla použita na výzdobu kostela.

„Již při divadelních zkouškách ujednáno, aby čistý výnos dán byl na výzdobu vnitřku zdejšího chrámu Páně. Odevzdáno panu faráři dne 10. června 1900 dvacet zlatých.“²⁰

Taktéž částka získaná ze hry „Kříž u potoka“, podle románu K. Světlé, sestavila rovněž E. Pešková, byla použita k dobročinným účelům.

„Čistý výnos z tohoto divadla, určen ve prospěch školní mládeže. Usneseno, aby z kasovní hotovosti věnováno bylo 20 K. na zařízení veřejné místní knihovny.(...) 30 K. věnováno pro chudou mládež. Koupeno za ně 23 teplých trik, jimiž poděleny byly dítky. Za zbytek budou příležitostně koupeny školní sešity. Ostatek uschován jako záloha na uhrazení předběžných výloh k příštímu divadlu.“²¹

Za finančního přispění z dalších her tohoto období byla zřízena i knihovna žákovská. Často byl podporován také hasičský sbor i místní odbor Národní jednoty Pošumavské.

První hrou, kterou odehrál spolek „Probuzení“ rok před svým založením, tedy v roce 1925, bylo drama z vesnického života „U Dušánků“, napsal je Karel Želenský. Právě vesnické prostředí bylo pro mnoho odehraných her z dvacátých let jakýmsi pojítkem. Odehraná v tomto období byla totiž taková díla, jako je „Maryša“, veselohra „Z českých mlýnů“, drama „Na rodné hroudě“ nebo například dílo E. Peškové „Zrzavá“, též obraz ze života vesnického. Odehráno bylo také představení hry „Zlý duch Lumpacivagabundus aneb Lustrácký trojlístek“, jehož inscenaci si spolek zopakoval ještě v roce 1960. Ve hrách excelovali velcí herci a režiséři budětického divadla – Jan, Josef a Karel Bláhovi, i jejich matka Julie. V obsazení se také opakují jména Pavel a Václav Šperl, Augustin Mottl, příjmení Dušek nebo Smetana. Oblíbenými herečkami byly slečna A. Kratochvílová a slečna M. Pinkasová. Hry, často doplněné zpěvy, odpovídaly době – některé působily hravě a byly pojaté vtipným způsobem, jiné udržovaly dramatické napětí. Jejich nálada tak korespondovala svou proměnlivostí s poválečným znovuožíváním – s radostí ze svobody mísící se se špatnými vzpomínkami.

²⁰ Pamětník her. činnosti divadel. ochotníků v Buděticích. 1898.

²¹ Viz předchozí.

Na začátku třicátých let budětičtí ochotníci sehráli i tři představení za rok. A to skoro vždy s měsíčním časovým rozestupem. Hráli hlavně v říjnu, listopadu a prosinci, ojediněle pak v březnu nebo v dubnu. Prvním představením v roce 1930 byla hra „Vojnarka“ Aloise Jiráska. Hra, kde je popsána vzpoura mladé dívky, pochází z vesnického prostředí stejně jako plno dalších. Oblíbenou autorkou tohoto desetiletí je Božena Rajska-Smolíková, budětičtí zpracovali a předvedli její hry „Zemský ráj to na pohled...“, „Zelené království“ nebo „Děvče od Čerchova“. V roce 1932 jsou poprvé v repertoáru spolku „Probuzení“ Stroupežnického „Naši furianti“, znovu potom v roce 1944. Čistý výtěžek z prvního představení této hry (180 Kč) byl věnován na úpravu zahrádky kolem pomníku padlých.

Po druhé je pak v roce 1933 odehráno drama „Furiant“ E. Peškové, které bylo sehráno již v roce 1902 prvním budětickým spolkem. Velice zajímavá musela být inscenace veselé hry „Žichovičtí půlpáni“, kterou napsal Karel Klostermann a která líčí prostředí žichovického zámku. Publikum muselo toto představení nesmírně zaujmout a pobavit právě proto, že Žichovice leží nedaleko obce Budětice, asi 4,5 kilometru. Události v Evropě, zejména v Německu, které pro Československo vyvrcholily v březnu roku 1939, přinášely do her ochotníků spíše humor než vážnost. V roce 1938, byla odehrána žertovná hra „Palackého třída 27“, již režíroval řídící učitel Kolář. V následujícím „okupačním“ roce byla 30. 4. představena veselohra „Na letním bytě“ od J. Štolby a 3. 12. Piskořův humorný „Svátek věřitelů“.

Her v následujících letech čtyřicátých je v repertoáru budětických divadelníků nemálo. Vzhledem k historickým událostem mě tato skutečnost překvapuje. Stejně tak skutečnost, že byly stejně jako v předchozích letech odehrány zejména veselohry. V přehledu her uvedených ve čtyřicátých letech do popředí výrazně vystupují hry od velkých českých autorů, které možná divákům připomínaly jejich původ, pocit vlastenectví a krásu české kultury. V roce 1942 byla poprvé odehraná pohádková „Lucerna“ Aloise Jiráska, pak také v roce 1946 drama „Otec“. Jako další obraz české národy a života na české vesnici jsou odehráni Stroupežnického „Naši furianti“ znovu od roku 1932. Ochotníci si zahráli také J. K. Tyla, a to jeho divadelní hru „Paní Marjánka matka pluku“. V roce 1943 byl čistý výnos věnován na zřízení místního telefonu. Dobročinně se ochotníci zachovali též o tři roky později, kdy přispívali ve prospěch obecní knihovny.

Padesátá léta byla dle repertoáru ochotníků velice plodná. Jedině u dvou let nejsou nalezené zmínky o odehraných hrách: v roce 1952 a poté v následujícím roce 1953. V těchto letech se toho událo moc, ale můj názor je takový, že upevňování mocenské stability ze strany komunistické vlády, následná smrt Stalina a Gottwalda i často jiné známé a trochu úsměvné události této doby neměly na budětické až takový vliv a že chybějící repertoár u zmiňovaných dvou let tohoto období bude spíše nedohledanou skutečností. Ve hrách uváděných v padesátých letech dominovalo vesnické prostředí, ve hře „Podskalák“ od budětickými oblíbeného Františka Ferdinanda Šamberka také prostředí rybářské osady. Podle všeho se inscenace se zpěvy Karla Hašlera divákům velice líbila. Na plakátě připsané *„Opakuje se na všeobecnou žádost obecnstva“* o tom jasně hovoří. V roce 1951 si svou národní svébytnost a myšlenku připomněli Jiráskovou „Lucernou“, jež byla odehrána také v roce 1942, kdy mohla mít její budětická inscenace stejný vlastenecký nádech. Odehrána byla také hra „Gorali“ Františka Sokola-Tůmy, jehož celoživotní láskou byly vzpomínky na Valašsko. V tomto období si ochotníci troufli i na Moliéra a jeho „Jíru Dandu aneb chudáka manžela“ – komedii, jež se krutě vysmívá zpanštělým měšťákům, kteří se povyšují nad ostatní jen na základě sňatku v prostředí šlechty. Obecnstvo si velmi chválilo inscenaci pohádky „Princezna Pampeliška“, která byla odehrána v roce 1955 společně s fraškou „Z českých mlýnů“. Pohádka pocházející z roku 1897, autorem je František Kvapil, má baladický nádech a je otázkou, zda je její konec vlastně dobrý. U této pohádky si představuji jistou citovou souvislost děje s pocity lidí z tehdejšího období. Roli Pampelišky hrála Julie Jelínková a sklídila velký úspěch.

V roce 1956 odehrál spolek hru „Mistr ostrého meče“, která má dějovou shodu s filmem Martina Friče z roku 1944. Tím, že byla hra i zfilmovaná, můžeme předpokládat, že byla mezi lidmi povědomost o ní rozšířena. S tímto kusem vystupoval spolek budětických ochotníků také v Rabí, kde se podle poznámky připsané na plakátu *„Měli jsme dostat za zájezd 300 Kčs, ale nedostali jsme nic.“* nesetkali s dobrým výdělkem. Na soutěži okresní umělecké tvořivosti získali s touto inscenací ochotníci z Budětic třetí místo. Jsou dochované fotografie, které jsou komentovány jako fotografie ze hry „Počestné paní pardubické“, ale nejsou datované. Proto uvažuji, zda byla odehrána hra dvakrát, pod dvojím názvem, nebo zda autor komentářů názvy pouze zaměnil. Lidé se stále chtěli divadlem bavit, a proto v následujících letech spolek odehrál veselohry,

komedie („Poslední muž“, „Zlý jelen“, „Dámy a husaři“) a pouze jedno drama „Závěť“ od Jos. Štolby. Herecké výkony nikoli amatérské v těchto letech předvedla početná skupina ochotníků z rodiny Dušků, samozřejmě Bláhů, nebo Květa Turková, M. Mašková i František Vejstrk s Josefem Řáhou.

V šedesátých letech, tedy pouze již v roce 1960 a 1962, byly sehrány zábavné veselohry. „Lumpacivagabundus aneb Ludrácký trojlístek“ a „Hadrián z Římsů“ znamenaly v únoru a v dubnu jakési rozloučení divadelníků se svým obecnstvem. „Hadrián z Římsů“, hra V. K. Klicpery z roku 1821, svým vtípem tak trochu kritizuje, útočí i vychovává. Tím byla a je nadčasová a pobavila tedy i budětické občany přibližně sto čtyřicet let po svém vzniku. Měl ve hře vepsaný výsměch rytířskému světu spojitost i s názorem budětického obecnstva na dobu, ve které žilo? „Lumpacivagabundus“, jedna z nejúspěšnějších her Johana Nepomuka Nestroye, je kouzelně pojatá veselohra oplývající živým a ironickým slovním vtípem. I když o tom, že jsou hry poslední, nikdo nevěděl, loučení se uskutečnilo zvesela a se smíchem. Spolek do finále dovedli ochotníci výrazně působící v průřezu let, i herci, kteří si v roce 1962 zahráli poprvé a naposledy. Poslední na prknech budětického jeviště stáli Jan Bláha mladší i starší, František Sporka, Milada Pinkasová, Ladislav Rendl nebo Josef Švec.

„V únoru a v dubnu 1962 divadelní kroužek naposledy sehrál dvě divadelní hry v sále místní jednoty v hostinci U Šafandů č. 44. Sál byl přestavěn na jídelnu a kuchyni JZD. Prozatímně je zastavena divadelní činnost kroužku. Složené jeviště bude odpočívat ještě několik let na půdě hostince, neboť bylo zhotovené přesně na velikost bývalého adaptovaného sálu.“²²

3.2 OSOBNOSTI

3.2.1 BLÁHOVI

Jestliže bychom chtěli uvažovat o nejvíce divadelně angažované rodině z Budětic, beze sporu to musí být právě Bláhovi. Stáli totiž při obnovení tradice ochotníků v roce 1926, u všech představení v průřezu let i u ukončení spolkové činnosti v roce 1962.

²² Památní kniha Budědice 1922–1974. Kronika je uložena v okresním archivu v Klatovech. Dostupná online z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30460770/soap-kt_00020_obec-budetice-1922-1974_0010

Nejen o historii jejich rodiny jsem se dozvěděla při setkání s panem Václavem Bláhou (narozen 1944) a s jeho švagrovou paní Marií Bláhovou (1945) rozenou Melkovou dne 15. 2. 2019.

Tento rod snad od začátku své existence bydlí v chalupě č. p. 71 (původně U Strnadů), v zemědělském stavení obklopeném širokými loukami.

Bláhovi byli a jsou silně rozvětvená rodina. Divadlo hrál skoro každý člen. Byla to rodinná tradice, kterou brali zodpovědně a konali ji s láskou. Láska k ochotnictví se u nich dědila skrz generace.

Zaměříme-li se přímo na počátky divadelnictví v této rodině, musíme začít u sňatku Julie rozené Staňkové a Martina Bláhy. Ve společném manželství vychovali celkem sedm dětí. Syna Karla, nejmladšího Aloise, Jana a Josefa, dceru Barboru, Julii a Marii. Lásku k divadlu zdědili hlavně synové, a to nejspíš po mamince, která pak s nimi také divadlo v Buděticích hrála. Syn Josef je podepsán pod dokumentem z roku 1926, který po první světové válce ustanovuje spolek ochotníků „Probuzení“. Můžeme ho tedy považovat za dalšího zakladatele ochotnické činnosti v Buděticích. Žil v Klatovech a narodil se v roce 1896. Karel, Alois i Jan byli jak oblíbenými herci, autory plakátů, tak i dobrými režiséry. V každé z těchto činností si navzájem vypomáhali, úkoly si mezi sebou průběžně střídali. Maminka Julie Bláhová hrála divadlo do třicátých let, později jí vystřídala její snacha Josefa.

Tradice pokračuje hlavně v rodině syna Jana, který se narodil 8. března 1911. Ten se 13. února roku 1938 oženil právě se zmiňovanou Josefou rozenou Fialovou (č. p. 23), dcerou Josefa Fialy a Josefy Beškové, jež se narodila 15. prosince 1914. Josefa pocházela z pěti dětí. Jejimi sourozenci byl Jan Fiala, Josef Fiala, Marie provdaná Macubová (žila v USA) a Anna provdaná Smetanová. I jména sourozenců se objevují na plakátech k divadelním hrám.

Josefa a Jan vychovali tři syny. Nejstarší byl Jan (narozen 1938), další Josef (1941) a poslední syn Václav (1944). Divadlo hrála jak maminka Josefa, otec Jan (na plakátech jako Jan Bláha st.) tak i všichni tři kluci. Nejmladší Václav hrál poprvé už v šesti letech, v roce 1950 ve hře A. Novákové „Páni“ roli Mirka – syna hlavní osoby komisaře Pavla.

V rodné chalupě č. p. 71 zůstal nejstarší syn Jan (na plakátech jako Jan Bláha ml.), který se v roce 1965 oženil s Marií Melkovou z Černíče a byl vyučený tesařem. Zemřel v roce 2011. Jeho rodina (manželka Marie, dcera Jana provdaná Krippelová, zeť Pavel, vnuk Michal) v rodném domě bydlí dodnes. Kromě Jany společně Jan s Marií vychovávali ještě staršího syna Pavla, bydlí ve Strakonících a má dceru Janu. V manželství Jany a Pavla Krippelových je prvorozená dcera Kateřina, která je provdaná za Davida Marce a bydlí společně v č. p. 81. Z této chalupy pochází také několik budětických ochotníků např. Julie Jelínková (Marcová) – babička Davida. Jan Bláha byl starostou obce v letech 1990—1998.

Druhý v pořadí, syn Josef, se po svatbě odstěhoval do Běchovic. Bylo mu znemožněno vystudovat zemědělskou školu.

Nejmladší syn Václav je vyučený obráběčem kovů. Ženil se v roce 1968 a přestěhoval se ke své manželce do Černíče. Ve svých sedmdesáti pěti letech je dnes stále aktivním černíčským hasičem.²³

3.2.2 DUŠKOVI

Duškovi byli jak ochotníci, tak zapálení hasiči i členové jiných spolků. V budětickém divadle působili jako přední a oblíbení herci, herečky.

Toto příjmení se objevuje už v Pamětníku činnosti divadel. ochotníků z roku 1898. Č. p. 3 je se jménem Dušek spojeno již od roku 1752, kdy zdědil toto stavení Ondřej Dušek z č. p. 42, který si vzal Kateřinu Špičkovou, dceru Jakuba Špičky. Dodnes se tomuto stavení „po chalupě“ U Špičků říká.

Nejen o historii jejich rodiny jsem se dozvěděla při setkání s paní Ivanou Sekyrovou, rozenou Duškovou, dne 1. 3. 2019 a z rodinné soukromé kroniky jejího otce Josefa Duška.

Divadelníci od Dušků se v zápisech historie ochotnictví v Buděticích objevují od roku 1899. Z této rodiny v té době hrály dvě ženy. Julča Dušková od roku 1898, poprvé ve frašce „Osudné námluvy“, kde hrála roli Píny. Podle obsazení her z té doby ale nehrála divadlo příliš dlouho. O rok později za Julií se objevuje i jméno její sestry Anny, jež poprvé hrála selskou dívku ve hře „Kříž u potoka“. Tato dvě jména jsou v rodokmenu rodiny velice častá. Předpokládám, že dívky byly dcery pana Bartoloměje Duška, který přijal chalupu

²³ Osobní rozhovor ze dne 15. února 2019 s paní Marií Bláhovou a panem Václavem Bláhou.

v roce 1871. Stejně se jmenovaly i jeho dvě sestry. To, že divadlo hrály jeho dcery, soudím podle jejich data narození a rolí – Anna, ročník 1885, a Julie se narodila v roce 1881. Při těchto hrách jim bylo sedmnáct a dvanáct let. Julie se vdala za Karla Tichého a Anna za Františka Tichého, krejčího v Buděticích č. p. 45.

Pátráme-li dále po hercích z tohoto rodu, musíme se přesunout do roku 1926, kde se na plakátu u role sedláka vyjímá jméno pana Petra Duška (narozen v roce 1887). Petr Dušek (bratr zmiňované Julie a Anny) přijímá chalupu od svého otce v roce 1910. Divadlo o několik let později hraje také jeho děti, a to čtyři z šesti: Petr Dušek mladší (1919–1967), Josef Dušek (nar. 1921), dcera Anna (nar. 1923) a Bohumil Dušek (1927–1982).

Bohumil, přezdívaný v Buděticích jako Míla i Miloslav, se oženil s Julií Turkovou (nar. 1930) z č. p. 10. Divadlo hráli oba manželé, i bratr paní Julie – Václav Turek. Paní Julie byla nadšenou herečkou, jež s nadšením připravovala i kostýmy. Bohumil pracoval jako strojní zámečnický v Sole Sušice.

Josef Dušek, zemědělec, zdědil chalupu č. p. 3 v roce 1954. Ve sňatku s Marií rozenou Hájkovou z Dolan vyženil i syna Vladimíra. Sestra Marie – Miloslava Matoušková, pobývala v budětické kempeličce č. p. 26. Sňatek z roku 1958 byl naplněn výchovou dalších dvou dětí – syna Josefa a dcery Ivany, provdané Sekyrové. Josef Dušek od roku 1980 píše rozsáhlou soukromou rodinou kroniku „Dějiny vesnice Budětice a jejího okolí“. V ní se věnuje jak historii svého rodu, tak i obce, a to dokonce od samotného prvotního osídlování Budětic a okolí. Josef Dušek byl se svým bratrem Petrem nucen pracovat v Německu, v rámci zákona o tzv. „totálním nasazení“. Byl také prvním předsedou JZD v Buděticích, družstvo bylo založeno 20. srpna 1952. Byl dobrým organizátorem, velmi důsledným člověkem, ale funkci vykonávat nechtěl – už v roce 1953 je vystřídán. Jako dobrovolný hasič zastával pozice ve výboru sboru, stejně jako jeho bratr a otec.

Dcera Ivana (1962) je v chalupě dodnes. Žila zde se svými třemi dětmi (Ivana, Miroslava, Jan). Její nejmladší a jediný syn Jan Sekyra pokračuje v podpoře spolkového života v Buděticích a jako starosta sboru dobrovolných hasičů a aktivní člen FK Budětice 2012 navázal na rodinnou tradici rodiny Dušků, hlavně na svého dědečka.²⁴

²⁴ Osobní rozhovor ze dne 1. března 2019 s paní Ivanou Sekyrovou.

4 BUDĚTICKÉ OPONY

Pro každý ochotnický spolek byla chloubou opona. Spolky se předháněly, aby jejich scénografie, ale zejména samotná opona byla reprezentativním prvkem každého představení a nakonec i celého divadelního uskupení.²⁵

Budětické opony jsou dvě a obě z jednoho kusu materiálu, otevírající se směrem nahoru. Jiné typy opon se také posouvají směrem do strany, nebo jsou rozpůleny uprostřed a otevírají se najednou doprava i doleva.

V průběhu času se s oponami zacházelo různě. Některé končí na půdách, některé v muzeích nebo u soukromníků, v horším případě jsou spáleny nebo zcela poničeny.

4.1 STARŠÍ DOCHOVANÁ OPONA

Starší budětická opona zobrazuje obecní náves, uprostřed s kostelem, nalevo od něj s budovou školy – dnešním obecním úřadem. Kromě obytných stavení zobrazuje také dominantní pohled na vrch Džbán a cestu směrem na Vlkonice. Oponu bychom tedy mohli souhrnně pojmenovat jako vedutu obce Budětice.

Možným autorem malované opony je učitel Kobza. Předpokládáme, že byla pořízena před rokem 1910, protože do té doby na kostelní věži nebyly hodiny. Ty měly být údajně v roce 1908 vyrobeny firmou Václav Krečmer – Královské Vinohrady (v roce 1905 na jejich koupi již probíhala sbírka) a v roce 1908 nebo 1910 instalovány. Na plátně je kostel vyobrazený bez nich.

4.2 MLADŠÍ DOCHOVANÁ OPONA

Mladší dochovaná opona využívá lunetu Františka Ženíška "Přemysl Oráč je povolán do Prahy". Součástí je i původní tažné zařízení, umožňující navinutí opony a následné stažení.

Zajímavostí je, že se dochoval originální účet doložený k zakoupení. O oponě tím pádem máme mnohem více doložených informací. Byla zakoupena v roce 1926, společně s dalšími kulisami. Její cena byla 700 Kč. Autor František Podvodník ze Sušice se zavazuje pětiletou zárukou.

²⁵ KOLEKTIV autorů. *Malované opony divadel českých zemí I.* Praha, 2010. ISBN 978-80-7068-238-8.

O této oponě jsme se dozvěděli při rozhovoru s pamětníkem Miloslavem Šafandou, v září 2018. Do té doby nikdo nevěděl, že se od ukončení činnosti spolku v roce 1962 stále ukrývá na půdě hostince společně s dalšími rekvizitami a kulisami.

Tomu, aby mohla být opona vystavena, předcházelo její složité stěhování z půdy oknem ven pomocí hasičského auta.

5 SOUČASNOST

5.1 OSLAVY „OSMIČKOVÝCH ROKŮ“ V BUDĚTICÍCH

Sbor dobrovolných hasičů v Buděticích se věnuje po celá léta různým spolkovým aktivitám. Kromě hasičské práce ale organizuje i různé kulturní akce pro celou obec i pro občany mimo sbor. Jednou z nejvýznamnějších událostí, kterou mají hasiči v patronátu, je oslava pouti v Buděticích. Ta je každý rok pojata jako oslava nějakého výročí nebo skutečnosti významné pro obec.

V roce 2018 byl jasný důvod k oslavě po celé republice – 100 let od jejího založení je velkou událostí. V Buděticích se kromě toho ale našla dvě další jubilea: samotný hasičský sbor byl založen v roce 1888, slavil tedy 130 let, a konečně i ochotnický spolek, založený v roce 1878, by oslavil 120 let. I když již není aktivní, přece na něj pamětníci vzpomínají a pro organizátory bylo povinností ochotníky připomenout.

Oslavy započaly poutí v Buděticích 30. 6. 2018. Hlavním bodem programu bylo předvedení Budětické fontány, kterou si poprvé v roce 2005 sami dobrovolní hasiči vytvořili a s hudbou, světelnými efekty a ohňostrojem předvedli. Kromě organizování oslav byla na obecním úřadě instalována stálá výstava historie a spolkového života obce za uplynulých 100 let, jež je pro místní i okolní k nahlédnutí.

Za ukončení oslav „osmičkových roků“ byla považována „sešlost“ ve svátek 28. října. Při této příležitosti byla na vsi vysazena Lípa republiky, oslavu doprovázela hudba a byl připraven program pro občany všech věkových kategorií nejen z Budětic. Tuto slavnost organizátoři pojali celkově jako završení celoročních oslav, proto bylo ve večerních hodinách odehráno představení ochotníků ze Žihobce jako vzpomínka na to, že i v Buděticích lidé dříve obětovali svůj čas a úsilí divadlu.

Cílem celkových oslav nebylo jen samotné slavení, důležitou součástí mělo být i rozšíření povědomí o historii a spolkové činnosti v minulosti.

5.2 VÝSTAVA VĚNOVANÁ SPOLKOVÉ ČINNOSTI A HISTORII OBCE BUDĚTICE

K datu 30. 6. 2018 byla připravena výstava na obecním úřadě v Buděticích. Fotografie a krátký popis výstavy, která se převážně věnuje ochotníkům a hasičské tradici v obci, jsou přístupné na stránkách databáze českého amatérského divadla. Návštěvníci expozice se mohou dočíst o celkové historii spolku v bodech, dále si prohlédnout dobové

fotografie převážně z představení divadelních her „Závěť“, „Na tý louce zelený“, „Hadrián z Římsů“ a „Počestné paní pardubické“. Z dochovaných kulis a rekvizit bylo kvůli malému prostoru vystaveno jen pár kousků – dochovaná dřevěná lucerna, zvonička, dřevěná malovaná pec, dřevěné meče, dřevěné cedulky „školním dítkám vstup zakázán“, „zákaz kouření“ a „nouzový východ“. Možnost je také prohlédnout si téměř kompletní sbírku dobových plakátů, většina je ručně psaná a kreslená nebo malovaná. Jedna část výstavy je také věnovaná dobovým dokumentům spolku. Všechny jsou originální, včetně inventáře spolku nebo nejvzácnějšího z nich – účtu od druhé opony z roku 1926. Dochované jsou také spolkové dopisy, vyhlášky, seznam členů a hlavně již zmiňovaný sešit Pamětník her. činnosti divadel. ochotníků v Buděticích. 1898., kde je zaznamenán úplný začátek tradice ochotníků ve vsi. O přežití sbírky plakátů a o dochování veškerých dokumentů se zasloužila rodina Duškova.

Zlatým hřebem expozice je vystavení obou opon. Starší opona, údajně malovaná panem učitelem Kobzou, byla k vidění již při první výstavě pořádané v roce 2004 ku příležitosti setkání budětických rodáků. Druhou dochovanou oponu měli občané možnost vidět poprvé asi od roku 1962, kdy byla smotaná odložena na půdu hostince U Šafandů společně s ostatními rekvizitami a spoustou kulis. Všechny tyto komponenty jsou na půdě hospody dodnes, kromě minima exponátů, které byly vystaveny.

Výstava byla otevřena 30. 6. 2018, při příležitosti zmiňované budětické pouti, jež byla oslavou „osmičkových roků“. Hlavním organizátorem byl Pavel Huda, který za podpory obecního úřadu celou výstavu navrhl. Společnými silami jsme poté sháněli informace, sepsali je a celou expozici naaranžovali. Hasičskou část pomohl připravit Petr Huda jako velitel místních hasičů. Na instalování opon a úklidu se podíleli i další členové hasičského sboru.

5.3 ZAZNAMENÁVÁNÍ BUDĚTICKÉHO OCHOTNICKÉHO SPOLKU DO DATABÁZE ČESKÉHO AMATÉRSKÉHO DIVADLA

O webové databázi mluví sami autoři jako o „rozsáhlém díle“. Tento internetový odkaz je strukturovanou encyklopedií, jež zpracovává veškeré informace (o místech, osobnostech, souborech, výstavách) týkající se amatérského divadelnictví v Čechách nebo českých amatérských divadelních souborů působících v zahraničí. Zvláštním zájmem

autorů jsou pak opony. Při tomto projektu vznikla také publikace Malované opony divadel českých zemí I a II.

Databáze je nekomerční projekt, stále doplňovaný a přístupný veřejnosti. K zapsání budětických ochotníků do databáze českého amatérského divadla došlo díky návštěvě pana Jiřího Němce (pracovníka NIPOS, tedy pracoviště Databáze českého amatérského divadla v Praze) 11. července 2018. Na tomto webovém odkazu sice pár informací již zaznamenáno bylo, ale byly to informace velice nepřesné a skromné. Po návštěvě došlo k dopsání a doložení všech informací, tedy k doplnění a hlavně k upřesnění.

Návštěva pana Němce zahrnovala prohlídku výstavy vybudované k oslavám „osmičkových roků“ v Buděticích, nafocení takřka veškerého materiálu a doplnění slovních informací ze strany Antonína Hudy, dnes už bývalého starosty obce, který se jako rodák o historii obce zajímá.

Dnes lze na odkazu databáze www.amaterskedivadlo.cz pod vyhledáváním hesla „Budětice“ nalézt asi 230 fotografií dohledaného materiálu, informace o obou dvou budětických oponách a o divadelním působení v obci vůbec.

Paměti o budětickém divadelnictví budou, doufejme, díky databázi uchovány ještě dlouhou řádku let. Také věřím, že se další informace naleznou a bude tak možnost budětický odkaz v této webové encyklopedii ještě rozšířit.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo popsat a představit veškerou ochotnickou divadelní činnost v obci Budějovice a podat o ní utříděné a ucelené důkazy. Toho jsem chtěla docílit na základě prostudování dostupných zdrojů, využití informací získaných z rozhovorů s pamětníky, s jejich potomky nebo s potomky samotných ochotníků. Celá práce je rozdělena do několika sektorů.

První velkou kapitolou je zrod a historie souboru – popis historických událostí v obci a jejich následné působení na právě aktivní ochotnický spolek. Od roku 1898 v Budějovicích působil soubor divadelních ochotníků (předpokládáme, že se spolek jmenoval „Jirásek“, ale název není v jejich deníku uveden), jehož činnost byla ukončena první světovou válkou. Další dochovanou zmínkou je ustanovení spolku „Probuzení“ z roku 1926. Toto uskupení fungovalo až do roku 1962, kdy bylo jeho působení „pozastaveno“, de facto ukončeno. V této kapitole zmiňuji historii v návaznosti na historické události, a to na: 1. sv. válku, 2. sv. válku, období meziválečné a poválečné. Posledními podkapitolami je ukončení činnosti spolku a návraty k divadlu po ukončení činnosti spolku.

Práce pokračuje segmentem, který popisuje další spolkovou činnost v obci. Je krátkým popisem aktivit sboru dobrovolných hasičů, pěveckého kroužku, Katolické besedy atd. Zároveň se zaměřuje na ostatní ochotnické spolky v okolí.

V další, v pořadí třetí, části práce se věnuji komentáři k repertoáru spolků a představení osobností budějovického amatérského divadelnictví.

Čtvrtá kapitola je věnována dvěma dochovaným budějovickým oponám, jejichž fotografie jsou dostupné v příloze.

Poslední část se pak zabývá odkazem budějovických ochotníků a aktivitám, pomocí kterých se jejich činnost připomíná.

K obci Budějovice mám, jako k mé rodné vsi, velice silné pouto. Díky této práci jsem mohla představit svůj kladný vztah ke svému rodišti a přispět tak k povědomí občanů nejen o historii obce ve spojení s divadlem. Budu doufat, že čtení této práce bude pro mé mladší spoluobčany malým ponaučením a pro ty starší krásnou vzpomínkou.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce je zaměřena na historii amatérského divadla v Buděticích od roku 1918 do roku 1962. Práce pojednává o vzniku amatérského divadla, je zde popsán kompletní repertoár a činnost divadelního kroužku. Obsahuje seznam všech premiér a jeho odkaz do současnosti. Věnuje se také dalším amatérským sdružením v regionu a jiným spolkovým aktivitám v Buděticích.

Klíčová slova: ochotnické divadlo, divadlo, historie, repertoár, Budědice

This thesis is focused on the history of the amateur theater in Budědice since 1918 to 1962. The thesis presents the origin of the amateur theater, the complete repertoire and describes the activity of the theater club. It contains the list of all premieres and its link to the present. It is also devoted to other amateur associations in the region and other federal activities in Budědice.

Key words: an amateur theater, a theater, history, repertoire, Budědice

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Prameny

Kronika obecné, národní a základní školy Budětice 1877—1977.

Památní kniha Budětice 1922—1974.

Pamětní kniha obce Bojanovice u Rabí 1927—1939.

Pamětník her. činnosti divadel. ochotníků v Buděticích. 1898.

Soukromá kronika pana Josefa Duška. 1980.

Literatura

KOLEKTIV autorů. *Malované opony divadel českých zemí I.* Praha, 2010. ISBN 978-80-7068-238-8.

SMITKA, Josef. *Dějiny Budětic, Vlkonic, Lipové Lhoty a Bohova.* Klatovy: Arkáda, 2004.

ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava a Jiří VALENTA. *Místopis českého amatérského divadla I. díl, A-M.* Praha, 2001. ISBN 80-7068-154-3.

Periodika

Rábské noviny: Výroční noviny. Rabí, 2018.

Svatobor 8, 1888, č. 8.

Šumavan 21, 1888, č. 32.

Elektronické zdroje

Databáze českého amatérského divadla: *Územní celky: Budětice* [online]. [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=geo&id=2852>

Kolár – divadelní spolek ochotníků ve Strašíně: *Historie spolku* [online]. [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: <http://www.kolar-strasin.cz/index.php/historie-spolku/>

SIRKUS sušické kulturní centrum: *Spolky* [online]. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: <http://www.kulturatusice.cz/cz/spolky/schody.html>

Žihobecké divadlo J. K. Tyla: *Historie žihobeckého divadla* [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: http://www.zihobeckedivadlo.cz/o_divadle/historie

Rozhovory a korespondence

Emailová korespondence s paní Hanou Kopovou ze dne 18. října 2018.

Osobní rozhovor s panem Miloslavem Šafandou ze dne 24. září 2018.

Osobní rozhovor s paní Marií Bláhovou a panem Václavem Bláhou ze dne 15. února 2019.

Osobní rozhovor s paní Ivanou Sekyrovou ze dne 1. března 2019.

Krátké rozhovory s dalšími obyvateli obce Budětice (s panem Antonínem Hudou, s panem Karlem Frančíkem).

Jiné zdroje

Dochované dokumenty spolku „Probuzení“.

Dochovaná sbírka plakátů spolku „Probuzení“.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Přehled her III

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Pohled na náves obce Budějice z roku 2019 (foto vlastní).....	IX
Obrázek 2 – Pohled na náves obce Budějice před rokem 1910 (foto od Pavla Hudy).....	IX
Obrázek 3 – Seznam členů spolku z roku 1899 (scan z Pamětníku her. činnosti divadel. ochotníků v Budějicích. 1898.).....	X
Obrázek 4 – Odvolání nepovolené zábavy (scan dochovaného dokumentu).....	XI
Obrázek 5 – Seznam členů spolku „Probuzení“ z roku 1939 (scan dochovaného dokumentu).....	XII
Obrázek 6 – Fotografie z divadelního představení „Palackého třída 27“ z roku 1938 (dochovaná sbírka spolkových fotografií).....	XIII
Obrázek 7 – Fotografie z divadelního představení „Palackého třída 27“ z roku 1938 (dochovaná sbírka spolkových fotografií).....	XIII
Obrázek 8 – Fotografie z divadelního představení „Lucerna“ z roku 1942 (dochovaná sbírka spolkových fotografií).....	XIV
Obrázek 9 – Fotografie z divadelního představení „Závět“ z roku 1941 (dochovaná sbírka spolkových fotografií).....	XIV
Obrázek 10 – Fotografie z divadelního představení „Na kozlanském klepáči“ z roku 1941 (dochovaná sbírka spolkových fotografií).....	XV
Obrázek 11 – Dochovaný plakát z roku 1935 (sbírka plakátů spolku).....	XVI
Obrázek 12 – Dochovaný plakát z roku 1944 (sbírka plakátů spolku).....	XVII
Obrázek 13 – Pozvánka na ochotnický ples z roku 1935 (sbírka plakátů spolku).....	XVII
Obrázek 14 – Herec pan Jan Fiala (obecní fotoarchiv).....	XVIII
Obrázek 15 – Herec pan Bohumil Dušek (obecní fotoarchiv).....	XVIII
Obrázek 16 – Herečka paní Chmelíková (Kymlová) (obecní fotoarchiv).....	XIX
Obrázek 17 – Herci pan František Vejstrk a pan Jelínek (obecní fotoarchiv).....	XIX
Obrázek 18 – Herec a režisér pan Jan Bláha ml. (obecní fotoarchiv).....	XX
Obrázek 19 – Herec a režisér pan Jan Bláha st. (obecní fotoarchiv).....	XX
Obrázek 20 – Herečka paní Mottlová (U Svítivejch) (obecní fotoarchiv).....	XXI
Obrázek 21 – Herec pan Mottl (obecní fotoarchiv).....	XXI
Obrázek 22 – Herečka paní Zdena Lávičková-Řezanková (obecní fotoarchiv).....	XXII
Obrázek 23 – Herec pan Jaroslav Smetana (obecní fotoarchiv).....	XXII
Obrázek 24 – Herečka paní Julie Dušková-Turková (obecní fotoarchiv).....	XXIII
Obrázek 25 – Herec pan Josef Fiala (foto o Ivany Sekyrové).....	XXIII
Obrázek 26 – Herec pan Václav Turek (foto od Ivany Sekyrové).....	XXIV
Obrázek 27 – Herečka paní Miloslava Matoušková (z kempeličky) (obecní fotoarchiv)	XXIV
Obrázek 28 – Starší budějická opona (foto vlastní).....	XXV
Obrázek 29 – Mladší budějická opona (foto vlastní).....	XXV
Obrázek 30 – Rodina Bláhova: zleva: manželka pana Václava Bláhy, Václav Bláha, Jan Bláha ml., otec Jan Bláha st., Josef Bláha, maminka Josefa Bláhová, manželka Josefa Bláhy se synem, manželka Jana Bláhy ml. se synem (foto od Marie Bláhové).....	XXVI
Obrázek 31 – Pan Václav Bláha (foto od Marie Bláhové).....	XXVI
Obrázek 32 – Pohled na divadelní koutek, součást výstavy na obecním úřadě v Budějicích (foto vlastní).....	XXVII

Příloha 1 – Přehled her

Následující přehled odehraných her je s největší pravděpodobností neúplný. O některých se nedochovala žádná zmínka. Jsou i představení, ze kterých jsou dochované pouze fotografie („Počestné paní pardubické“, „Na tý louce zelený“). Nevíme ale, kdy přesně byla tato představení odehrána.

Informace v přehledu jsou čerpané z dochovaných plakátů a uvedené v originální podobě.

1888 5. 8. Klatovští studující z Budětic odehráli:

„Kapitola I., II. a III.“ od G. Pflagra-Moravského

„Prodaná láska“ od J. Nerudy

1898 22. 7. Čerstvě ustanovený spolek odehrál jednoaktovky:

„Svatební noc“ – obraz ze života od K. Kukly

„Herkules“ – francouzská fraška

„73 krejcarů pana Čvančary“ – francouzská fraška

31. 12. „Vzorný vlastenec“ – jednoaktovka

1899 15. 2. „Národní slavnost“ – trojaktovka od Frant. Hrdého

„Blázinec v I. poschodí“ – jednoaktová fraška

22. 5. „Bohatá holka“ – fraška se zpěvy o pěti jednáních

23. 7. „Zmatek nad zmatek“

22. 10. „Příjemné jitro“

„Osudné námluvy“ – fraška o dvou jednáních

1900 11. 2. „Rodinná vojna“ – obraz ze života ve třech jednáních od F. Šamberka

4. 6. „Díblíkova dceruška“ – vesnický obraz od E. Peškové

18. 11. „Hra Kubánkova“ – veselohra od F. F. Šamberka

26. 12. „Kříž u potoka“ – obraz z venkovského života v deseti obrazech, dle románu od K. Světlé sestavila E. Pešková

- 1901** 20. 10. „*Kulatý svět*“ – fraška ve čtyřech odděleních od F. F. Šamberka
- 1902** 12. 1. „*V zátiší šumavském*“
- „*Nemalujme čerta na stěnu*“ – jednoaktovka, fraška od F. Vehla, přeložila E. Pešková
19. 5. „*Prababiččin kalendář*“ – veselohra K. Jonáše
28. 12. „*Furiant*“ – obraz ze života v pěti jednáních, upravila E. Pešková
- 1903** 19. 4. „*Před sjezdem*“ – veselohra od E. Součka ve třech jednáních
22. 11. „*Písmáková dcera*“ – obraz ze života ve třech jednáních od Fr. Rutha
- 1904** 23. 5. „*Na statku a v chaloupce či Macecha*“ – obraz ze života dle povídky V. Hála
- 1905** 26. 2. „*Černý kříž v lese*“ – obraz ze života ve třech jednáních od E. Peškové
26. 11. „*Staročech*“ – veselohra od Drahoňovského
- „*Dědkův kalmuk*“
- „*Klepny*“ – komická scéna od Justa
- 1925** 31. 12. „*U Dušánků*“ – drama o čtyřech jednáních od K. Želenského
- 1926** 28. 2. „*Maryša*“ – drama o pěti jednáních od bří Mrštíků
1. 5. „*To byla noc*“ – veselohra o třech jednáních od J. Skružného
7. 12. „*Zrzavá*“ – obraz ze života vesnického o třech jednáních od E. Peškové
31. 12. „*Z českých mlýnů*“ – veselohra ze života mlynářského o třech jednáních, napsal K. Fořt
- 1927** 23. 1. „*Cikánčina pomsta*“ – drama o pěti jednáních, režisér Josef Bláha
2. 2. „*Dořino štěstí*“ – drama o čtyřech jednáních, režisér Jos. Bláha
13. 2. „*Dořina smrt*“ – drama o čtyřech jednáních, režisér Jos. Bláha, odehrává se o osmnáct let později nežli druhý díl.
3. 4. „*Černé oči*“ – drama lásky o třech jednáních, napsal P. M. Malloch, režisér Josef Bláha

6. 11. „*Na rodné hroudě*“ – drama z vesnického života od F. Karase
31. 12. „*Zlý duch LUMPACIVAGABUNDUS aneb Ludrácký trojlístek*“ – kouzelná fraška o třech jednáních a čtyřech proměnách, napsal Jan Nepomuk Nestroy, pro české jeviště nově upravil Aleš Dumavský
- 1928** 5. 3. „*V Černé roklí*“ – obraz ze života mysliveckého ve třech jednáních se zpěvy, napsal Jan Černý, režisér Karel Bláha
28. 10. „*Písmákova dcera*“ – obraz ze života o třech dějstvích, napsal F. Ruth
30. 12. „*Díblík šotek z hor*“ – obraz ze života o pěti jednáních, napsala Ch. Pfeifferová, přeložil J. Novák
- 1929** 29. 12. „*Česká chaloupka*“ – obraz ze života o 3 jednáních
- 1930** 7. 12. „*Vojnarka*“ – drama o čtyřech jednáních od Al. Jiráska
31. 12. „*Zemský ráj to na pohled...*“ – lidová hra o třech jednáních od Boženy Rajske-Smolíkové
- 1931** 28. 10. „*Zelené království*“ – lidová hra o třech dějstvích od B. Rajske
29. 11. „*Děvče od Čerchova*“ – lidová hra od B. Rajske
31. 12. „*Pytlák Martin*“ – drama z valašských hor o čtyřech jednáních od A. Bognera
- 1932** 28. 10. „*Naši furianti*“ – obraz ze života od L. Stroupežnického o čtyřech jednáních
31. 12. „*Vlčí máky*“ – drama o třech jednáních, napsala E. Malcová
- 1933** 29. 10. „*České děvče-srdce zlaté*“ – obraz ze života vesnického o čtyřech jednáních
26. 12. „*Furiant*“ – drama od E. Peškové o pěti jednáních
- 1934** 18. 11. „*Kletba mamonu*“ – obraz ze života našich výměnkářů o čtyřech jednáních
- 1935** 17. 3. „*Černý vlk*“ – drama z mysliveckého života o třech jednáních a předejře, napsal Mir. Vrána-Trocnovský
10. 11. „*Dvě srdce v zeleném háji*“ – veselohra o lásce o třech jednáních od Fr. Laška
- 1936** 28. 10. „*Zlatý lupínek*“

15. 11. „*Žichovičtí půlpáni*“ – původní hra od Karla Klostermanna, veselý obrázek ze života o sedmi obrazech
- 1937** 14. 3. „*Bačova žena*“ – drama o třech jednáních od J. Stodoly
11. 7. „*Rozmysli si, Mařenko!*“ – veselá lidová hra o třech dějstvích, napsal František Cimler, režíroval A. Bláha
- 1938** 27. 3. „*Palackého třída 27*“ – žertovná hra o čtyřech jednáních od F. Šamberka, režie p. říd. Kolář
- 1939** 30. 4. „*Na letním bytě*“ – veselohra o třech jednáních od J. Štolby
3. 12. „*Svátek věřitelů*“ – veselohra, napsal K. Piskoř
- 1940** 24. 3. „*Domov*“ – divadelní hra o třech jednáních, napsal K. Hais Týnecký
30. 6. „*Rebulant*“ – napsal J. Beran
- 1941** 15. 2. „*Jedenácté přikázání*“
6. a 13. 4. „*Na kozlanském klepáči*“ – napsal J. Rudloff
29. 5. „*Závěť*“
- 1942** 5. a 12. 4. „*Lucerna*“ – divadelní hra o čtyřech jednáních od Al. Jiráska
- 1943** 4. 4. „*Čekanky*“ – veselohra o třech jednáních od F. X. Svobody
2. 5. „*Poslední muž*“ – veselohra o třech jednáních od F. X. Svobody
- 1944** 6. 2. „*Naši furianti*“ – obraz ze života v české vesnici o čtyřech dějstvích od L. Stroupežnického
27. 2. „*Ryba a host třetí den (host do domu)*“ – Miloš Kareš, veselohra o třech jednáních
9. 4. „*Kolébka*“ – divadelní hra od Aloise Jiráska, veselohra o třech jednáních
- 1945** 25.12 „*Šťastní otcové*“ – fraška o třech jednáních od K. Piskoře
- 1946** 24. 11. „*Otec*“ – drama o třech jednáních od Al. Jiráska
29. 12. „*Kometa Hanzelínova*“ – hra o třech dějstvích
- 1947** 4. 5. „*Vesnický zrádce*“ – divadelní hra o třech jednáních, napsal R. Branald

- 1949** 1. 1. „*Srážka vlaků*“ – veselohra o dvou jednáních, napsal K. Horký
27. 3. „*Paní Marjánka matka pluku*“ – divadelní hra od Josefa Kajetána Tyla
17. 4. „*Pan Měsíček obchodník*“ – veselohra o třech jednáních, napsal L. Stroupežnický
25. 12. „*Polibek královský*“ – divadelní hra J. Říhy
- 1950** 10. 12. „*Páni aneb ze života na vesnici před 40 lety*“ – hra od A. Novákové
- 1951** 18. 2. „*Podskalák*“ – divadelní hra od F. Šamberka se zpěvy K. Hašlera
25. 3. „*Gorali*“ – hra o čtyřech jednáních ze života horalů slezkých ráztek zpoza Těšína, napsal Fr. Sokol-Tůma
23. a 25. 12. „*Lucerna*“ – pohádková hra o čtyřech jednáních, napsal Alois Jirásek
- 1954** 11. 4. „*Jíra Danda aneb chudák manžel*“ – divadelní hra od Moliéra
Žáci národní školy sehráli divadelní hru „*Růžové poupě*“
- 1955** 19. a 20. 3. „*Z českých mlýnů*“ – fraška se zpěvy o třech jednáních, napsal Karel Fořt, hudbu složil Em. Starý
„*Princezna Pampeliška*“
- 1956** 3. a 4. 3. „*Mistr ostrého meče*“ – hra o pěti obrazech ze starých Pardubic, napsal K. Krpata, masky dělal P. Kůs ze Sušice
- 1957** 31. 3. „*Poslední muž*“ – divadelní hra F. X. Svobody
- 1958** 29. a 30. 3. „*Závěť*“ – divadelní hra od Jos. Štolby
Děti sehrály zdařilou divadelní hru „*Sůl nad zlato*“
- 1959** 21. a 22. 2. „*Zlý jelen*“ – veselohra o čtyřech jednáních od V. K. Klicpery
28. a 29. 3. „*Dámy a husaři*“ – komedie o třech dějstvích od A. Fredra
Děti národní školy odehrály hru „*Pohádka o sněhu*“ 12. 4. 1959 k oslavě desátého výročí pionýrů v Československu.
- 1960** 9. a 10. 4. „*Lumpacivagabundus aneb Ludrácký trojlístek*“ – fraška N. J. Nestroye, kostýmy navrhla a připravila J. Dušková

- 1962** 24. a 25. 3. „*Handrián z Římsů*“ – rytířská veselohra o šesti jednáních, napsal V. K. Klicpera
- 1999** Manželé Karasovi nacvičili s místními dětmi divadelní pohádku „*Pasáček vepřů*“
- 2000** Manželé Karasovi nacvičili s místními dětmi „*Což takhle svatba, princí*“

Obrázek 1 – Pohled na náves obce Budětice z roku 2019
(foto vlastní)

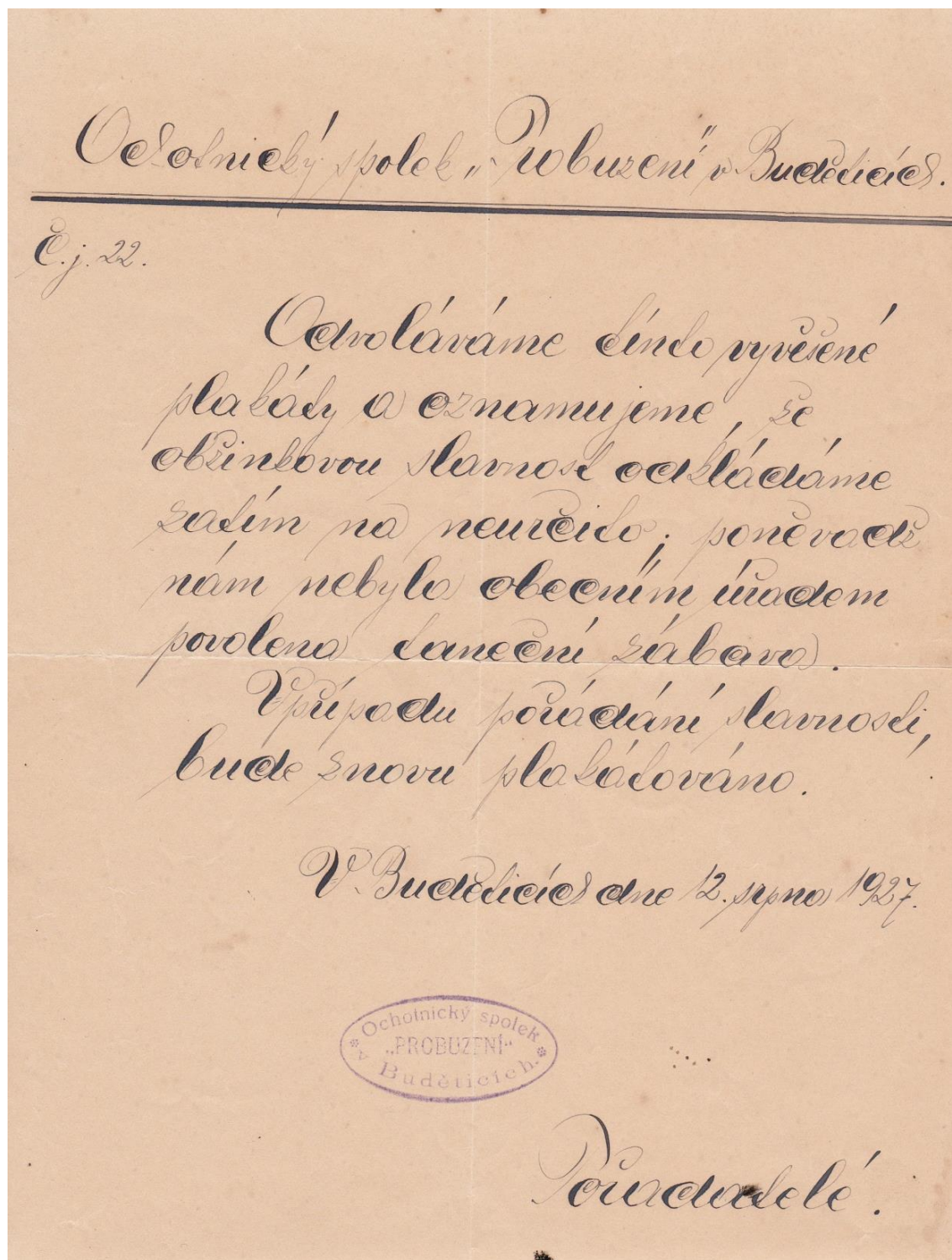

Obrázek 2 – Pohled na náves obce Budětice před rokem 1910
(foto od Pavla Hudy)

Členové divadel. kroužků
v Budčicích r. 1899.

Antonín Fleš, učitel, t. j. "režisér"
MUD. Frant. Haník, t. j. I. milovník
Otilie Prineová
Marie Paulková Antonín Polenský
Marie Prineová
Karolína Nováková Josefa Polenská
Jan Šrám
František Holík
Karel Kovářik
Amalie Šrámová
Matyáš Šrám
Josef Kratochvíl.
František Wintz
Jan Kratochvíl

Obrázek 3 - Seznam členů spolku z roku 1899
(scan z Pamětníku her. činnosti divadel. ochotníků v Budčicích. 1898.)

Obrázek 4 – Odvolání nepovolené zábavy
 (scan dochovaného dokumentu)

Ohledně rekvizit bude dán návod aby členové, kteří neplatí členské příspěvky
byli a rovněž čluně vyřazeni.

		Seznam členů			
číslo	jméno čluna	číslo čluna	podpis	číslo jméno čluna	Podpis čluna
1.	Bláha Jan	1 st	Bláha Jan	1	
2.	Bláhová Josef	1 st	Bláhová Josef	1	
3.	Bláhová Marie	1 st	Bláhová Marie	2	
4.	Dusík Petr	1 st	Dusík Petr	3	
5.	Dusík Petr	1 st	Dusík Petr	4	
6.	Dusík Josef	1 st	J. Dusík	5	
7.	Dusková Anna	1 st	Dusková Anna	6	
8.	Mottl Augustin			7	
9.	Mottlová L.		L. Mottlová	8	
10.	Mottlová Anna	1 st	Anna Mottlová	9	
11.	Smatava Josef		Josef Maria Smatava	10	
12.	Smatavová Marie			11	
13.	Smatová Jana		Jana Smatová	12	
14.	Sebesta Ludvík		Sebesta Ludvík	13	
15.	Štěch Jan			14	
16.	Šimáček Josef			15	
17.	Rivanková Antonína		Rivanková Antonína	16	
18.	Fiála Josef			17	
19.	Fiála Josef			18	
20.	Pinkas František		Pinkas František	19	
21.	Pinkasová Anna			20	
22.	Šperl Pavel		Šperl Pavel	21	
23.	Šperl Jan č. 5.		Šperl Jan	22	
24.	Šperl Václav			23	
25.	Šperl Jan			24	
26.	Šperl Josef			25	
27.	Šperlůvá Helena			26	
28.	Pařanda Jan	1		27	
29.	Pařandová Anna	1		28	
30.	Kolář Jan	1	Jan Kolář	29	
31.	Turník Karel	1		30	
32.	Turniková Julie	1		31	
33.	Chmelík Bohumil		Chmelík Boh.	32	
34.	Štěrba Jan			33	

Obrázek 5 – Seznam členů spolku „Probuzení“ z roku 1939
(scan dochovaného dokumentu)

Obrázek 6 – Fotografie z divadelního představení „Palackého třída 27“ z roku 1938
(dochovaná sbírka spolkových fotografií)

Obrázek 7 – Fotografie z divadelního představení „Palackého třída 27“ z roku 1938
(dochovaná sbírka spolkových fotografií)

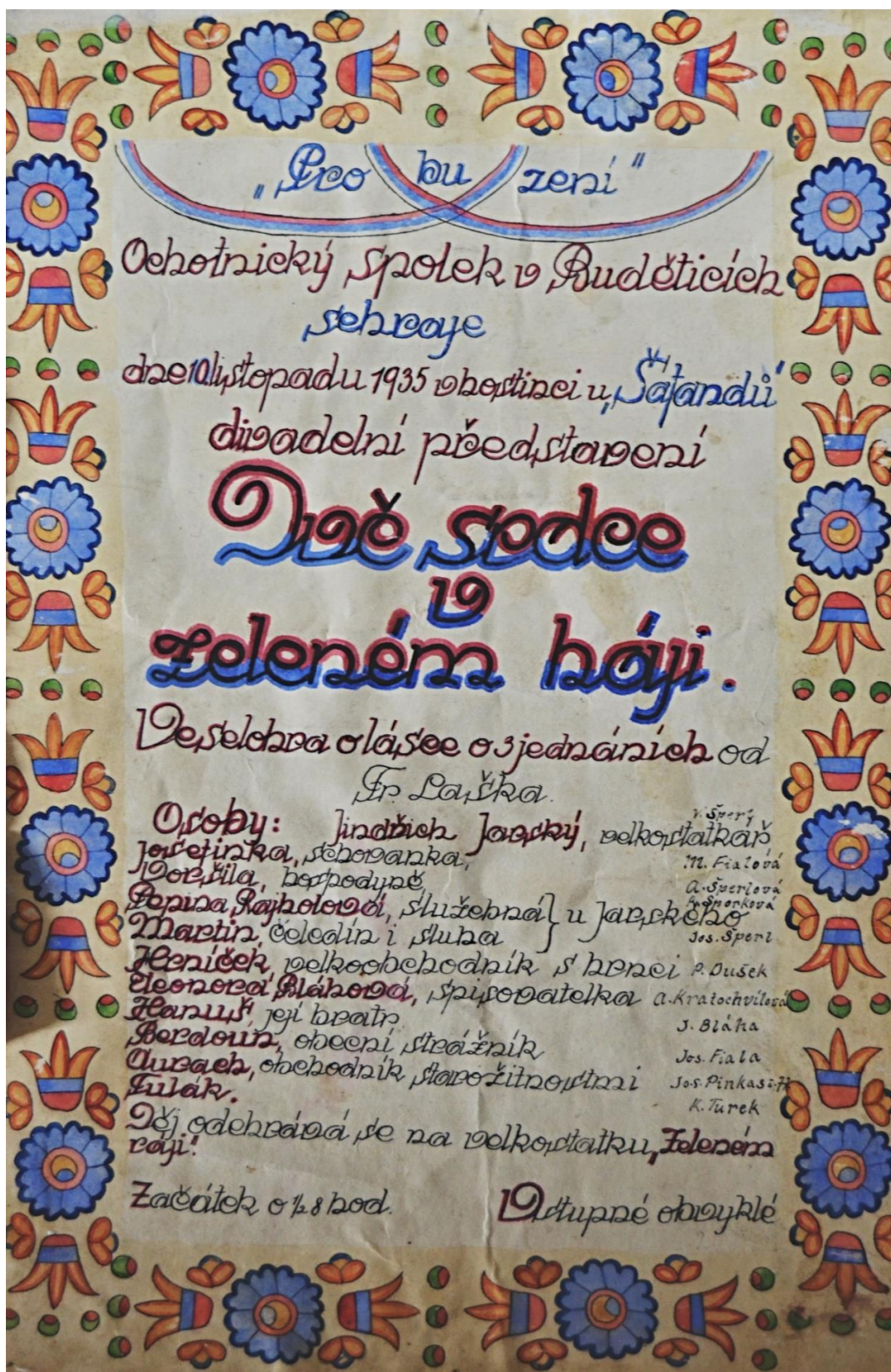
Obrázek 8 – Fotografie z divadelního představení „Lucerna“ z roku 1942
(dochovaná sbírka spolkových fotografií)

Obrázek 9 – Fotografie z divadelního představení „Závět“ z roku 1941
(dochovaná sbírka spolkových fotografií)

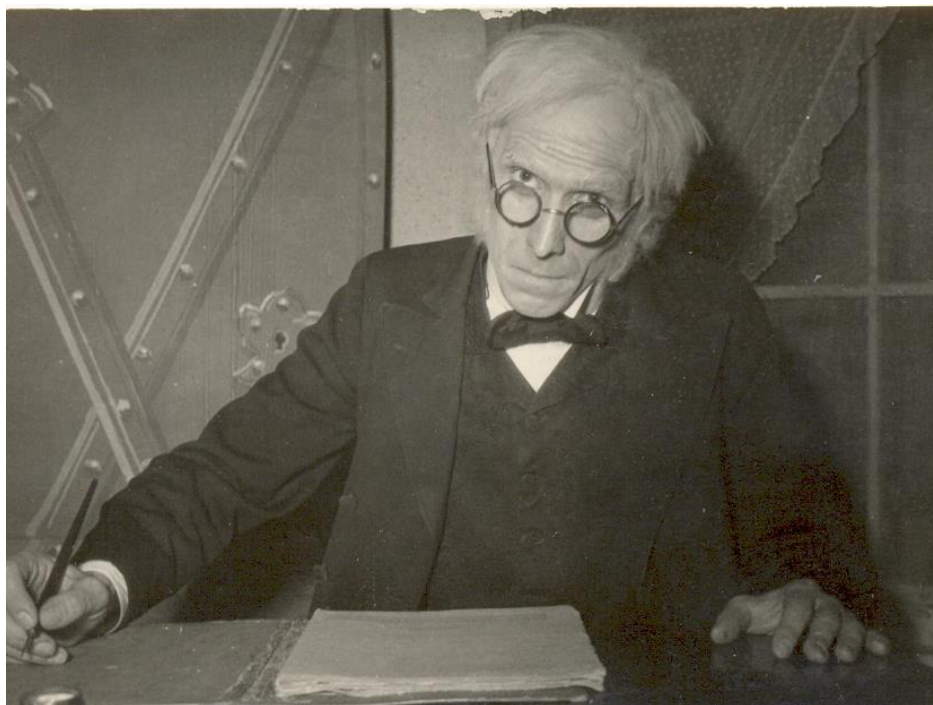
Obrázek 10 – Fotografie z divadelního představení „Na kozlanském klepáči“ z roku 1941
(dochovaná sbírka spolkových fotografií)

Obrázek 11 – Dochovaný plakát z roku 1935
(sbírka plakátů spolku)

Obrázek 14 – Herec pan Jan Fiala
(obecní fotoarchiv)

Obrázek 15 – Herec pan Bohumil Dušek
(obecní fotoarchiv)

Obrázek 16 – Herečka paní Chmelíková (Kymlová)
(obecní fotoarchiv)

Obrázek 17 – Herci pan František Vejstrk a pan Jelínek
(obecní fotoarchiv)

Obrázek 18 – Herec a režisér pan Jan Bláha ml.
(obecní fotoarchiv)

Obrázek 19 – Herec a režisér pan Jan Bláha st.
(obecní fotoarchiv)

Obrázek 20 – Herečka paní Mottlová (U Svítivejch)
(obecní fotoarchiv)

Obrázek 21 – Herec pan Mottl
(obecní fotoarchiv)

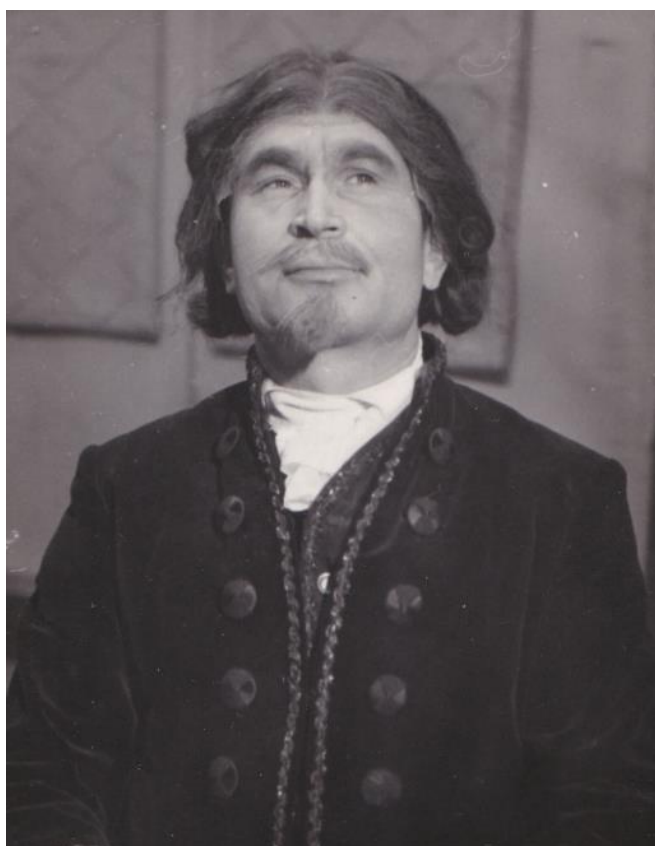
Obrázek 22 – Herečka paní Zdena Lávičková-Řezanková
(obecní fotoarchiv)

Obrázek 23 – Herec pan Jaroslav Smetana
(obecní fotoarchiv)

Obrázek 24 – Herečka paní Julie Dušková-Turková
(obecní fotoarchiv)

Obrázek 25 – Herec pan Josef Fiala
(foto o Ivany Sekyrové)

Obrázek 26 – Herec pan Václav Turek
(foto od Ivany Sekyrové)

Obrázek 27 – Herečka paní Miloslava Matoušková (z
kampeličky)
(obecní fotoarchiv)

Obrázek 28 – Starší budětická opona
(foto vlastní)

Obrázek 29 – Mladší budětická opona
(foto vlastní)

Obrázek 30 – Rodina Bláhova: zleva: manželka pana Václava Bláhy, Václav Bláha, Jan Bláha ml., otec Jan Bláha st., Josef Bláha, maminka Josefa Bláhová, manželka Josefa Bláhy se synem, manželka Jana Bláhy ml. se synem (foto od Marie Bláhové)

Obrázek 31 – Pan Václav Bláha (foto od Marie Bláhové)

Obrázek 32 – Pohled na divadelní koutek, součást výstavy na obecním úřadě v Buděčicích
(foto vlastní)